

คำอธิบายและตัวอย่าง

หลักเกณฑ์และวิธีการบรรจุผู้ออกจากราชการไปแล้วกลับเข้ารับราชการ
ตามหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร 0711/ว 8 ลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2523

1. คำอธิบายเกี่ยวกับตำแหน่ง

1.1 ตำแหน่งที่ ก.พ. กำหนดให้เป็นตำแหน่งที่มีระดับควบ หมายถึงตำแหน่งในสายงานต่าง ๆ ที่ ก.พ. มีมติให้กำหนดเป็นระดับสูงขึ้น และเปลี่ยนเป็นระดับต่ำลงมาในสายงานเดิมได้ โดยแยกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1.1 ตำแหน่งที่ ก.พ. มีมติตามหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร 0705/ว 6 ลงวันที่ 31 มีนาคม 2521 ที่ สร 0705/ว 13 ลงวันที่ 3 พฤษภาคม 2521 และที่ สร 0711/ว 28 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2521 ได้แก่ตำแหน่งระดับต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(1) ตำแหน่งระดับ 1 ระดับ 2 และระดับ 3 ของสายงานที่เริ่มต้นจากระดับ 1 เช่น สายงานเจ้าหน้าที่ธุรการ ได้แก่ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ธุรการ 1 ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ธุรการ 2 และตำแหน่งเจ้าหน้าที่ธุรการ 3 เป็นต้น

(2) ตำแหน่งระดับ 2 ระดับ 3 และระดับ 4 ของสายงานที่เริ่มต้นจากระดับ 2 เช่น สายงานเจ้าพนักงานการเงินและบัญชี ได้แก่ ตำแหน่งเจ้าพนักงานการเงินและบัญชี 2 ตำแหน่ง เจ้าพนักงานการเงินและบัญชี 3 และตำแหน่งเจ้าพนักงานการเงินและบัญชี 4 เป็นต้น

(3) ตำแหน่งระดับ 3 ระดับ 4 และระดับ 5 ของสายงานที่เริ่มต้นจากระดับ 3 เช่น สายงานนิติกร ได้แก่ ตำแหน่งนิติกร 3 ตำแหน่งนิติกร 4 และตำแหน่งนิติกร 5 เป็นต้น

(4) ตำแหน่งระดับ 4 ระดับ 5 และระดับ 6 ของสายงานแพทย์ สายงานทันตแพทย์ และสายงานวิชาการสัตวแพทย์ เช่น สายงานแพทย์ ได้แก่ ตำแหน่งนายแพทย์ 4 ตำแหน่งนายแพทย์ 5 และตำแหน่งนายแพทย์ 6 เป็นต้น

1.1.2 ตำแหน่งที่ ก.พ. มีมติไว้เป็นพิเศษ เฉพาะบางตำแหน่งในบางสายงาน เช่น สายงานเจ้าหน้าที่บริหารงานการเกษตร (เริ่มต้นสายงานจากระดับ 4) เฉพาะตำแหน่งที่เป็นหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ คือเกษตรอำเภอ (เจ้าหน้าที่บริหารงานการเกษตร 4) ก.พ. มีมติให้กำหนดเป็นระดับสูงขึ้นถึงระดับ 5 ได้ เป็นต้น

1.2 ตำแหน่งที่ ก.พ.มิได้กำหนดให้เป็นตำแหน่งที่มีระดับควบ หมายถึงตำแหน่งต่าง ๆ ที่ ก.พ. กำหนดให้เป็นระดับใดระดับหนึ่งเท่านั้น เช่น ตำแหน่งนิติกร 6 เป็นต้น

2. คำอธิบายเกี่ยวกับบัญชีผู้สอบได้

2.1 กรณีพิจารณาเพื่อบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ ก.พ. กำหนดให้เป็นตำแหน่งที่มีระดับควบ เช่น ตำแหน่งนิติกร 3 หรือนิติกร 4 หรือนิติกร 5 ตำแหน่งระดับใดระดับหนึ่งจะต้องไม่มีผู้สอบแข่งขันได้หรือผู้สอบคัดเลือกได้ในตำแหน่งนิติกร 3 หรือนิติกร 4 หรือนิติกร 5 ขึ้นบัญชีรอการบรรจุหรือเลื่อนระดับตำแหน่งอยู่

2.2 กรณีพิจารณาเพื่อบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอื่นที่ ก.พ. มิได้กำหนดให้เป็นตำแหน่งที่มีระดับควบ เช่น ตำแหน่งนิติกร 6 จะต้องไม่มีผู้สอบคัดเลือกได้ในตำแหน่งดังกล่าว ขึ้นบัญชีรอการเลื่อนระดับตำแหน่งอยู่

3. การตรวจสอบว่ามีผู้สอบแข่งขันได้ หรือผู้สอบคัดเลือกได้ขึ้นบัญชีอยู่หรือไม่

ให้ตรวจสอบจากส่วนราชการที่ดำเนินการสอบดังต่อไปนี้

3.1 การตรวจสอบบัญชีผู้สอบแข่งขันได้ สำหรับการพิจารณาเพื่อบรรจุและแต่งตั้งผู้สมัครกลับเข้ารับราชการให้ดำรงตำแหน่งในกรมใดในส่วนราชการดังต่อไปนี้

3.1.1 ส่วนราชการที่อยู่ในระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง นอกจากจะตรวจสอบจากบัญชีผู้สอบแข่งขันได้ที่กรมนั้นเป็นผู้ดำเนินการสอบเองตามที่ได้รับมอบหมายจาก ก.พ. แล้วจะต้องสอบถามไปที่สำนักงาน ก.พ. และในกรณีที่จะบรรจุและแต่งตั้งผู้สมัครกลับเข้ารับราชการให้ดำรงตำแหน่งในส่วนราชการที่อยู่ในระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง แต่สำหรับงานหรือที่ทำการ หรือหน่วยงานนั้น ตั้งอยู่ในท้องที่จังหวัดใดให้สอบถามไปที่จังหวัดนั้นด้วย

3.1.2 ส่วนราชการที่อยู่ในระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค นอกจากจะตรวจสอบจากบัญชีผู้สอบแข่งขันได้ที่กรมนั้นเป็นผู้ดำเนินการสอบเองตามที่ได้รับมอบหมายจาก ก.พ. แล้ว ให้สอบถามไปที่สำนักงาน ก.พ. และจังหวัดที่จะบรรจุและแต่งตั้งผู้สมัครกลับเข้ารับราชการให้ดำรงตำแหน่งด้วย

3.2 การตรวจสอบบัญชีผู้สอบคัดเลือกได้ สำหรับการพิจารณาเพื่อบรรจุและแต่งตั้งผู้สมัครกลับเข้ารับราชการให้ดำรงตำแหน่งในกรมใด ให้ตรวจสอบที่กรมนั้น

4. ตัวอย่างการพิจารณาการบรรจุ

นายดำ เดิมเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ดำรงตำแหน่งนิติกร 4 รับเงินเดือนระดับ 4 ขั้น 2,850 บาท (ตามบัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือน อัตรา ก. ท้ายพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518) สังกัดกรม ก. ลาออกจากราชการไปประกอบอาชีพอื่น เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2521 ต่อมาเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2523 นายดำได้ยื่นคำขอกลับเข้ารับราชการในตำแหน่งนิติกร 4 กรม ข. ซึ่งมีตำแหน่งนิติกร 5 ว่างอยู่ ถ้าอธิบดีกรม ข. พิจารณา

แล้วเห็นสมควรบรรจุนายดำกลับเข้ารับราชการ จะต้องปรากฏว่าไม่มีผู้สอบแข่งขันได้ในตำแหน่ง
นิติกร 3 หรือนิติกร 4 หรือไม่มีผู้สอบคัดเลือกได้ในตำแหน่งนิติกร 4 หรือนิติกร 5 ขึ้นบัญชี
รอการบรรจุหรือเลื่อนระดับตำแหน่งอยู่ อธิบดีกรม ข. จึงจะสั่งบรรจุนายดำกลับเข้ารับราชการ
ได้ แต่ปรากฏว่ามีผู้สอบแข่งขันหรือสอบคัดเลือกได้ดังกล่าว รอการบรรจุหรือเลื่อนระดับตำแหน่ง
อยู่ อธิบดีกรม ข. จะสั่งบรรจุได้ต่อเมื่อได้รับอนุมัติจาก อ.ก.พ. กระทรวงแล้ว

ในการบรรจุนายดำ กลับเข้ารับราชการ อธิบดีกรม ข. จะต้องบรรจุและแต่งตั้งให้
ดำรงตำแหน่งไม่สูงกว่าตำแหน่งนิติกร 4 โดยกำหนดตำแหน่งนิติกร 5 ที่ว่างอยู่เป็นตำแหน่ง
นิติกร 4 และให้ได้รับเงินเดือนไม่สูงกว่าระดับ 4 ขั้น 4,025 บาท (ปรับอัตราเงินเดือน ตาม
พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2521 และพระราชกฤษฎีกาให้
ปรับใช้บัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือนหมายเลข 2 ท้ายพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ
พลเรือน พ.ศ. 2518 พ.ศ. 2522 แล้ว)

แต่ถ้าอธิบดีกรม ข. พิจารณาเห็นว่า มีเหตุผลและความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะบรรจุ
และแต่งตั้งให้นายดำ ดำรงตำแหน่งที่สูงกว่าตำแหน่งนิติกร 4 หรือจะให้นายดำได้รับเงินเดือน
ในขั้นที่สูงกว่า 4,025 บาท จะต้องเสนอ ก.พ. พิจารณาอนุมัติก่อน จึงจะสั่งบรรจุในตำแหน่ง
ที่สูงกว่าเดิม หรือให้ได้รับเงินเดือนในขั้นที่สูงกว่าเดิมได้

ที่ สร 0710/ว 10

สำนักงาน ก.พ.

24 ตุลาคม 2523

เรื่อง การลาออกจากราชการของข้าราชการพลเรือนสามัญ
เรียน (เวียนกระทรวง ทบวง กรม และจังหวัด)

ด้วยส่วนราชการหลายแห่งหาหรือไปยัง ก.พ. ว่า ในกรณีที่ข้าราชการพลเรือนสามัญยื่นหนังสือขอลาออกจากราชการและผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 44 ได้ยับยั้งการอนุญาตให้ลาออกไว้ เมื่อครบกำหนดเวลาที่ยับยั้งแล้ว ถ้าข้าราชการผู้นั้นยังยืนยันเจตนาเดิมที่จะขอลาออก ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 44 จะยับยั้งการอนุญาตให้ลาออกไว้ได้อีกหรือไม่ และถ้าไม่สั่งอนุญาต การลาออกนั้นจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายหรือไม่

ก.พ. ได้พิจารณาเรื่องนี้แล้วมีมติว่ามาตรา 95 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 ให้สิทธิข้าราชการพลเรือนสามัญที่จะขอลากออกจากราชการเมื่อใดก็ได้ และมาตรา 95 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 44 ที่จะยับยั้งการอนุญาตให้ลาออกไว้ได้ไม่เกิน 3 เดือน นับแต่วันที่ขอลาออก ฉะนั้นโดยนัยแห่งกฎหมายดังกล่าวนี้ เมื่อข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดยื่นหนังสือขอลาออกจากราชการตั้งแต่วันใด ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 44 ย่อมจะต้องสั่งอนุญาตให้ลาออกตั้งแต่วันนั้น ถ้าจะยับยั้งการอนุญาตให้ลาออก ก็ยับยั้งไว้ได้ไม่เกิน 3 เดือนเมื่อครบ 3 เดือนแล้วจะยับยั้งไว้ต่อไปอีกมิได้ เพราะการลาออกนั้นมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายตั้งแต่วันถัดจากวันครบกำหนดเวลาที่ยับยั้ง

ในกรณีที่ได้ยับยั้งการอนุญาตให้ลาออกไว้ไม่ถึง 3 เดือน ถ้าจะขยายเวลายับยั้งออกไปอีก ต้องสั่งขยายเสียก่อนครบกำหนดเวลาที่ยับยั้งไว้เดิม และเมื่อรวมกับเวลาที่ยับยั้งไว้เดิมแล้วต้องไม่เกิน 3 เดือน และในกรณีเช่นนี้ เมื่อครบกำหนดเวลาที่ยับยั้งไว้หรือเมื่อครบ 3 เดือนแล้ว ในทางปฏิบัติผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 44 ก็ควรจะสั่งอนุญาตให้ลาออกตั้งแต่วันถัดจากวันครบกำหนดเวลาที่ยับยั้งหรือวันถัดจากวันครบ 3 เดือน

อนึ่ง การยับยั้งการอนุญาตให้ลาออกนี้ จะยับยั้งไว้ได้ก็ต่อเมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ราชการเท่านั้น เช่น เพื่อไม่ให้ราชการเสียหายในระหว่างที่ยังไม่ได้แต่งตั้งผู้อื่นมาดำรงตำแหน่งที่ขอลาออกเป็นต้น จะยับยั้งไว้เพื่อการอื่น เช่น จะยับยั้งไว้เพื่อดำเนินการลงโทษทางวินัยหาได้ไม่ ทั้งนี้เพราะมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 ได้บัญญัติให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจสั่งดำเนินการลงโทษข้าราชการที่มีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำ

ผิดวินัยอย่างร้ายแรงได้ แม้ผู้นั้นจะออกจากราชการไปแล้ว และในกรณีที่การขอลาออกมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายเพราะครบกำหนดเวลาที่ขยับยั้งไว้ โดยผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 44 ไม่ได้ส่งอนุญาตการลาออกนั้น เพื่อให้มีหลักฐานในทางราชการว่าผู้ขอลาออกได้ออกจากราชการไปโดยผลของกฎหมายตั้งแต่เมื่อใด ส่วนราชการเจ้าสังกัดเดิมควรมีหนังสือแจ้งให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ทราบทั่วกัน

จึงเรียนมาเพื่อทราบและถือเป็นหลักปฏิบัติต่อ ทั้งนี้ได้แจ้งให้กรมและจังหวัดต่าง ๆ ทราบด้วยแล้ว

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงชื่อ) ประวิณ ณ นคร

(นายประวิณ ณ นคร)

เลขาธิการ ก.พ.

กองกฎหมายและระเบียบ

โทร. 2819451

ที่ สร 0704/ว 1

สำนักงาน ก.พ.

27 กุมภาพันธ์ 2524

เรื่อง การเลื่อนข้าราชการพลเรือนสามัญซึ่งถูกลงโทษทางวินัยขึ้นแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้น

เรียน (เรียนกระทรวง ทบวง กรม และจังหวัด)

ด้วยมีส่วนราชการหลายแห่งหรือไปยัง ก.พ. ว่า ผู้บังคับบัญชาจะเลื่อนข้าราชการพลเรือนสามัญซึ่งถูกลงโทษทางวินัยขึ้นแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้นได้ตั้งแต่เมื่อใด

ก.พ. ได้พิจารณาเรื่องนี้แล้วเห็นว่า การเลื่อนข้าราชการพลเรือนสามัญขึ้นแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้นนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 มาตรา 51 บัญญัติถึงกรณีผู้สอบคัดเลือกได้หรือกรณีผู้ได้รับคัดเลือกกว่า ให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณา

แต่งตั้งได้ตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ความประพฤติและประวัติการรับราชการ ซึ่งหมายความว่า ในการพิจารณาแต่งตั้งนั้น จะต้องคำนึงถึงการรักษาวินัยข้าราชการประกอบด้วย ดังนั้น การเลื่อนข้าราชการพลเรือนสามัญที่ถูกลงโทษทางวินัยขึ้นแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้นในระหว่างที่ยังไม่อาจเลื่อนขึ้นเงินเดือนให้ข้าราชการดังกล่าวได้ จึงเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย ก.พ. จึงลงมติว่า ผู้บังคับบัญชาควรเลื่อนข้าราชการตามปัญหานี้ขึ้นแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้นได้ตั้งแต่วันที่ผู้บังคับบัญชาอาจเลื่อนขึ้นเงินเดือนให้แก่ข้าราชการผู้นั้นได้เป็นต้นไป เช่น นาย ก. ตำแหน่ง นิตกร 4 รับเงินเดือนขึ้น 4,245 บาท ถูกตั้งกรรมการสอบสวนทางวินัยเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2524 เมื่อสอบสวนเสร็จปรากฏว่า ผู้ที่ถูกลงโทษตัดเงินเดือน 10% มีกำหนด 2 เดือน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2524 เป็นต้นไป ผู้บังคับบัญชาจึงไม่อาจเลื่อนขึ้นเงินเดือนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2525 ให้แก่นาย ก. ได้ ในกรณีเช่นนี้ หากผู้บังคับบัญชาจะเลื่อนนาย ก. ขึ้นแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนิตกร 5 แล้ว ก็อาจส่งเลื่อนได้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2525 ซึ่งเป็นวันที่อาจเลื่อนขึ้นเงินเดือนให้แก่ข้าราชการผู้นี้ได้เป็นต้นไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบและถือเป็นหลักปฏิบัติต่อไป ทั้งนี้ ได้แจ้งให้จังหวัดและกรมต่าง ๆ ได้ทราบด้วยแล้ว

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงชื่อ) ประวิณ ณ นคร

(นายประวิณ ณ นคร)

เลขาธิการ ก.พ.

กองกฎหมายและระเบียบ

โทร. 2819451

แนวความคิดในการบริหารราชการพลเรือนไทย

แนวความคิดในการบริหารราชการแบบใดจึงจะเหมาะสมกับประเทศใดนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ต่าง ๆ และมรดกตกทอดทางสังคมนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ เช่น ประเทศที่มีการปกครองแต่เดิมเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราช และมีอำนาจเป็นเอกเทศมาก่อน มีราษฎรอาศัยอยู่อย่างสงบสุข มีขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนสภาพทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เป็นแบบด้อยพัฒนาแล้วเปลี่ยนรูปมาเป็นแบบประชาธิปไตย ความเจริญเติบโตย่อมช้า แต่ถ้าเป็นประเทศที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันทั่วทั้งประเทศ อาณาเขตแม้แต่จะกว้างใหญ่ รัฐบาลกลางมีอำนาจเหนือทุกส่วนของประเทศ แบบของการปกครองประเทศมักจะเจริญก้าวหน้าทางประชาธิปไตย

สำหรับแบบของการปกครองประเทศของไทยนั้นแต่เดิมเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชประชาธิปไตยล้มลุกคลุกคลานตลอดมา รัฐธรรมนูญถูกนำมาใช้หลายรูปแบบและหลายฉบับ การพัฒนาทางด้านการบริหารเป็นไปโดยเชื่องช้า ช้าราชกามีลักษณะเป็นแบบเรียดเทป ถือศักดิ์ศรีตนเองเป็นเจ้านายราษฎร และมีปัญหาในการบริหารราชการมากมาย

คำว่า “การบริหารราชการ” “การบริหารรัฐกิจ” หรือ “รัฐประศาสนศาสตร์” ในภาษาไทยนั้น ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Public Administration ถ้าจะวิเคราะห์ความหมายแล้วพอที่จะสรุปได้ดังนี้

การบริหาร (Administration) หมายถึงการควบคุมการปฏิบัติงานโดยการได้รับการร่วมมือจากบุคคลอื่นเพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

ราชการ (Public) หมายถึงข้าราชการหรือกิจการต่าง ๆ ที่รัฐพึงปฏิบัติต่อประชาชนทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับราชการพลเรือนและราชการทหารของฝ่ายบริหาร รวมทั้งกิจการต่าง ๆ ของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการด้วย

ถ้าจะนำคำทั้งสองคำมาสมทบกันก็คงจะให้ความหมายว่า “การบริหารราชการ” (Public Administration) ก็คือ การควบคุมปฏิบัติงานโดยการร่วมมือของส่วนราชการต่าง ๆ หรือดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่รัฐพึงปฏิบัติให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ความหมายของคำที่ว่า “การร่วมมือดำเนินงาน” นั้น จำเป็นจะต้องประกอบด้วย

(1) จัดให้มีหน่วยงานหรือส่วนราชการ เพื่อดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่รัฐพึงปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เป้าหมายของรัฐบาลอาจดูได้จากคำแถลงนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อรัฐสภา และดำเนินการไปตามแนวของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(2) จัดให้มีระเบียบการบริหารงานหรือที่เรียกว่า “ระเบียบบริหารราชการ เพื่อให้มีการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์สิ่งของและวิธีดำเนินงานแบบต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ อย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด

ดังนั้นคำว่า “การบริหารราชการ” โดยความหมายเฉพาะของรัฐบาลแล้ว จะหมายถึงการบริหารราชการส่วนกลาง (กระทรวงทบวงกรม) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค (จังหวัดและอำเภอ) และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล และสภาตำบล) ตลอดจนจนรวมถึงการบริหารงานของหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น

ลักษณะสำคัญของการบริหารราชการ ในความหมายทางรัฐประศาสนศาสตร์ได้ถูกนำมาใช้เปลี่ยนแปลงจากรูปแบบเดิม โดยใช้หลักบริหารที่มีลักษณะเป็นสากล (Universal) กล่าวคือ จะต้องมีการวางแผน (Planning) การจัดรูปงาน (Organization) การจัดบุคคล (Staff) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Co-ordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) และการประเมินผลงาน แต่อย่างไรก็ตามการบริหารงานในแต่ละด้าน ก็อาจมีลักษณะแตกต่างกันบ้างในส่วนปลีกย่อย ทั้งนี้ก็เพื่อให้การบริหารงานในแต่ละด้านสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามก็ดีการบริหารราชการนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับบริหารงานของธุรกิจเอกชนอื่น ๆ แล้วจะมีลักษณะแตกต่างที่เป็นสาระสำคัญอยู่หลายประการด้วยกัน ที่เป็นดังนั้นก็เพราะมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ต่างกัน เช่น

(1) **ขอบเขต** การบริหารราชการมีขอบเขตกว้างขวางและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชนทั้งประเทศ นับตั้งแต่เกิดจนตาย การบริหารราชการมีลักษณะเป็นการสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน (Responsiveness to the Public) ไม่สามารถจะตีราคาเป็นผลกำไรออกมาเป็นตัวเลขที่แน่นอนได้ ดังจะเห็นได้ว่า หน้าที่สำคัญของรัฐก็คือ การป้องกันประเทศ และการรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน ฯลฯ เมื่อจำนวนประชาชนเพิ่มมากขึ้น การบริหารราชการก็ต้องขยายขอบเขตให้กว้างขวางยิ่งขึ้นจนในบางครั้งความใหญ่โตกว้างขวางของกิจการของรัฐนี้เองมีผลทำให้การบริหารราชการมีลักษณะอืดอาดและล่าช้าเรื้อรัง และข้าราชการแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวโดยแฝงอยู่อย่างลึกซึ้งไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งแตกต่างจากการบริหารงานของธุรกิจเอกชน

(2) **อำนาจหน้าที่** อำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการนั้น มีอยู่อย่างกว้างขวางทั้งที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ และที่มีได้กำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี การใช้ดุลพินิจในกิจการบางอย่าง ถ้ากระทำเพื่อประชาชนแล้วงานบริหารราชการจะมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามก็ดีการบริหารราชการส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องการใช้อำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่วางไว้ และ

เป็นไปตามลำดับชั้นตามสายการบังคับบัญชา (Hierarchy) ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปปิรามิด คือ อำนาจสูงสุดอยู่ที่ส่วนบนของปิรามิดอันได้แก่ คณะรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรี ถัดลงมาก็ได้แก่รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง อธิบดี ผู้อำนวยการกองหรือหัวหน้ากอง และหัวหน้าฝ่ายหรือหัวหน้าแผนก ลดหลั่นกันลงมาซึ่งแตกต่างจากธุรกิจเอกชน

(3) **ข้าราชการ** การบริหารราชการเป็นอาชีพอย่างหนึ่ง (Career Service) และเป็นที่ยอมรับว่า เป็นอาชีพที่มั่นคงกว่าอาชีพอื่นๆ โดยได้แบ่งงานออกตามลักษณะเฉพาะของแต่ละงาน (Specialization) เช่น การคมนาคม การเกษตร การสาธารณสุข การประชาสัมพันธ์ ทั้งหมดมีถึง 13 กระทรวงและ 1 ทบวง จึงจำเป็นต้องคัดเลือกผู้มีความรู้ ความสามารถในงานแต่ละด้าน เข้ามาปฏิบัติงาน

(4) **วัตถุประสงค์** การบริหารราชการมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการ (Service) แก่ประชาชน ซึ่งแตกต่างกับการบริหารงานของธุรกิจเอกชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไร (Profit) ดังจะเห็นได้ว่า บริการของรัฐที่ไปสู่ประชาชนจะมีลักษณะเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนทุกหมู่เหล่าโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ และจะจัดให้โดยไม่คำนึงถึงต้นทุน แต่คำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นใหญ่ เช่น การป้องกันประเทศ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน การคมนาคม การศึกษา การสาธารณสุข การต่างประเทศ ฯลฯ

แต่เนื่องจากการบริหารราชการมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรดังกล่าวมาแล้ว การวัดประสิทธิภาพในการบริหารราชการ จึงมิได้วัดโดยเทียบอัตราส่วนระหว่างการลงทุนกับผลผลิตที่ได้หรือผลกำไรอย่างการบริหารของธุรกิจเอกชนเพียงอย่างเดียว แต่จะรวมถึงผลงานที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและประโยชน์สุขของประชาชนด้วย สูตรของทางราชการเพื่อประเมินผลงาน ก็คือ

$$E = I + O + S^1$$

E = Efficiency

I = Input

O = Output

S = Satisfaction

(5) **ความต่อเนื่อง** การบริหารราชการมีลักษณะมั่นคงและต่อเนื่องกันไป ไม่ว่าจะกลุ่มใดหรือพรรคการเมืองใดจะเข้ามาเป็นรัฐบาลบริหารประเทศ การบริหารราชการจะทำฯ หยุดฯ ตาม

¹ สฟโชค สติตากุล, การประเมินผลงานหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในแห่งชาติ ศึกษาเฉพาะกรณี หมู่บ้านใหม่ตม อําเภอนนทก จังหวัตนครพนม (วิทยานิพนธ์ 2508) หน้า 80

อำเภอใจมิได้ เพราะการบริหารราชการมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่และความผาสุกของประชาชน เช่น การไฟฟ้า การประปา การขนส่ง เป็นต้น ความมั่นคงของการบริหารราชการนี้มิไปถึงตัวผู้ปฏิบัติงาน (ข้าราชการ) ด้วย คือ ผู้ปฏิบัติงานจะมีความมั่นคงและก้าวหน้าในอาชีพราชการตามความรู้ความสามารถของแต่ละคน แต่สำหรับการบริหารงานของธุรกิจเอกชน อาจหยุดดำเนินการเสียเมื่อใดก็ได้ เช่น บริษัทห้างร้านเอกชนที่ได้ดำเนินการไปชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้วเห็นว่าผลการดำเนินการขาดทุนอาจหยุดดำเนินการเพื่อตรวจสอบกิจการหรือเพื่อสาเหตุอื่น แต่ถ้าเป็นราชการกลัวจะหยุดมิได้

(6) **การควบคุม** การบริหารราชการเป็นการบริหารงานขององค์การขนาดใหญ่ ลักษณะของกิจการต่างๆ ที่ปฏิบัติจึงสลับซับซ้อนและจำต้องแบ่งสรรอำนาจในการปฏิบัติงานออกไปให้ชัดเจน มีการควบคุมตามลำดับชั้นของสายการบังคับบัญชา และถูกควบคุมโดยหลักการปกครองในรูปแบบข้อพิพาทหรือกึ่งข้อพิพาท

มรดกตกทอดทางการบริหารราชการของไทย²

แต่เดิมการปกครองประเทศนับแต่สมัยกรุงสุโขทัย มีลักษณะเป็นแบบพ่อกับลูก (Paternalism) คือ พระมหากษัตริย์เป็นเสมือนพ่อ ประชาชนเปรียบเสมือนลูก ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนก็เป็นความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูก (Fater and Children relationship) สำหรับการจัดระเบียบการปกครองประเทศในสมัยกรุงสุโขทัยนี้ได้จัดแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 2 ส่วน คือ เขตราชธานี (นครหลวงและหัวเมืองชั้นใน) และเขตที่เป็นเมืองพระยานคร (หัวเมืองชั้นนอก) โดยจัดระเบียบการปกครองในแต่ละเขต เช่น เขตราชธานี คือ เขตที่ตั้งนครหลวง อันได้แก่กรุงสุโขทัย มีเมืองชั้นในรายรอบเป็นปริมณฑล เรียกว่า เมืองลูกหลวง ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านล้อมรอบราชธานีไว้ทั้ง 4 ด้าน ระยะทางระหว่างเมืองลูกหลวงกับราชธานีนั้นมีหลักการว่า จะต้องติดต่อกันได้โดยสะดวก ด้วยเหตุนี้เองวงเขตของราชธานีจึงไม่สู้จะกว้างใหญ่นัก การจัดระเบียบการปกครองเป็นเขตราชธานีนี้มีประโยชน์มากในทางยุทธศาสตร์ในสมัยนั้น เพราะทำให้รวมกำลังป้องกันราชธานีได้สะดวกและรวดเร็ว เวลาเกิดสงคราม กำลังทั้งในราชธานีและเมืองที่รายรอบก็รวมกันเป็นกองทัพหลวง

ส่วนเขตที่เป็นหัวเมืองชั้นนอกเรียกว่า เมืองพระยานคร เป็นหัวเมืองชั้นนอก เมืองหนึ่งๆ มีเมืองเล็กๆ ขึ้นอยู่มากบ้างน้อยบ้างทำนองเดียวกับมณฑลในสมัยต่อมา ซึ่งมีเมืองรวมอยู่หลายเมือง เจ้าเมืองเป็นเจ้าหรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เวลาเกิดสงครามราษฎรในเมืองหนึ่งๆ

² สมาน รังสีโย, สุธี สุทธิสมบุรณ์, *การบริหารราชการ* (ไทยพิมพ์ : โรงพิมพ์อักษรสารการพิมพ์), หน้า 38

ก็รวมกันเข้าเป็นกองทัพหลวง

สำหรับเมืองที่อยู่นอกราชอาณาจักร ซึ่งชาวเมืองเป็นชนต่างชาติ ก็จัดให้เป็นเมืองประเทศราช มีเจ้าชาวพื้นเมืองนั้นซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยทรงแต่งตั้งเป็นผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาดเหมือนอย่างเจ้าแผ่นดินในเมืองของตน เพียงแต่ต้องถวายต้นไม้เงินต้นไม้ทองและเครื่องราชบรรณาการต่อพระมหากษัตริย์ไทยตามกำหนด และเวลาเกิดสงครามก็เกณฑ์กองทัพออกมาช่วยในกาลเวลาต่อมาราชอาณาจักรสุโขทัยอ่อนแอลง ประเทศราชเหล่านี้ก็ถอนออกห่างแข็งข้อจนราชอาณาจักรสุโขทัยหมดอำนาจ และราชอาณาจักรอยุธยาใช้อำนาจครอบงำแทน

สมัยกรุงศรีอยุธยา ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองประเทศเสียใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยมีมรดกตกทอดทางสังคมเป็นแบบขอมและฮินดู คือ เปลี่ยนมาเป็นแบบเทวสมมติ (Divine Rights) โดยแยกผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครองออกจากกัน ประชาชนกลายเป็นผู้ถูกปกครองอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นที่มาของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ลัทธิเจ้าขุนมูลนายกับบ่าวหรือทาส และระบบศักดินา และในสมัยกรุงศรีอยุธยานี้ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ได้ปรับปรุงระเบียบบริหารราชการในส่วนกลางเสียใหม่เป็นแบบจตุสดมภ์ตามแบบขอม โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองประเทศ มีเสนาบดี 4 คน คือ ขุนเวียงหรือเมือง ขุนวัง ขุนคลัง และขุนนา รับผิดชอบงานของกรมเวียงหรือเมือง กรมวัง กรมคลัง และกรมนา ตามลำดับ โดยแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

1. กรมเวียงหรือเมือง รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการรักษาความสงบ ศาลปกครองและศาลนครบาล ซึ่งในปัจจุบันเป็นงานของกระทรวงมหาดไทยเป็นส่วนใหญ่
2. กรมวัง รับผิดชอบงานเกี่ยวกับเรื่องของราชสำนัก ราชประเพณี ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ซึ่งในปัจจุบันเป็นงานของสำนักพระราชวัง สำนักราชเลขาธิการ และกระทรวงยุติธรรม
3. กรมคลัง รับผิดชอบเกี่ยวกับการรับ-จ่ายเงินของราชการ การเก็บภาษีอากร ศาลชำระคดีเกี่ยวกับพระราชทรัพย์ การเจ้าท่า การพาณิชย์ และการต่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันเป็นงานของกระทรวงการคลัง กระทรวงคมนาคม กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงการต่างประเทศ
4. กรมนา รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการจัดซื้อข้าวขึ้นฉางหลวง การดูแลรักษาฉางหลวง การจ่ายข้าวใช้ในราชการ และการเก็บค่าเช่านาจากราษฎร ซึ่งในปัจจุบันได้กระจายไปอยู่ตามส่วนราชการต่างๆ หลายส่วนราชการด้วยกัน

แบบของการปกครองประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยมา มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก โดยเฉพาะในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตลอดระยะเวลาเกือบ 500 ปีมิได้มีการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของการปกครองใหม่แต่อย่างใด จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์อันเป็นระยะที่ประเทศไทยมีการติดต่อกับต่างประเทศมากขึ้นกว่าแต่ก่อน วัฒนธรรมและอารยธรรมต่างๆ ได้หลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทย ประกอบกับอิทธิพลในการแสวงหาเมืองขึ้นของชาติตะวันตกที่สำคัญ 2 ชาติ คืออังกฤษและฝรั่งเศส กำลังคุกคามเข้ามาใกล้ประเทศไทย จึงมีความจำเป็นต้องทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยได้มีการปฏิรูปการบริหารราชการทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นเสียใหม่เป็นแบบดังนี้ :-

(1) ส่วนกลาง ได้จัดแบ่งหน่วยงานออกเป็นกระทรวงต่างๆ ตามลักษณะเฉพาะ (Specialization) เพื่อให้การบริหารราชการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งออกเป็น 12 กระทรวง คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงวัง กระทรวงเมือง กระทรวงเกษตรราธิการ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงยุติธรรม

(2) ส่วนภูมิภาค ได้แบ่งเขตการปกครองในส่วนภูมิภาคออกเป็นมณฑลเทศาภิบาล ในแต่ละมณฑลก็แบ่งออกเป็นเมืองต่างๆ มีผู้ว่าราชการเมืองเป็นผู้บริหารงาน ส่วนในระดับอำเภอ ซึ่งเรียกว่า “แขวง” นั้น เดิมไม่ค่อยจะมีบทบาทในการบริหารมากนัก ภายหลังการปฏิรูปใหม่ อำเภอกลายเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญ สามารถให้บริการทุกอย่างแก่ประชาชน

(3) ส่วนท้องถิ่น ได้จัดให้มีหน่วยงานบริหารงานท้องถิ่นในรูปของสุขาภิบาล เพื่อสอนให้ราษฎรรู้จักปกครองตนเอง

การปฏิรูปการบริหารในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นการวางรากฐานการบริหารราชการในระยะต่อมา ดังปรากฏในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า พระองค์ได้ดำเนินนโยบายเจริญรอยตามพระยุคลบาทของพระราชบิดา ในการจัดระเบียบบริหารราชการ และได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมหน้าที่ราชการบางอย่างและบางแผนกให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และทรงเปลี่ยนนามกระทรวงโยธาธิการเป็นกระทรวงคมนาคม กับทรงย้ายการงานในกระทรวงต่างๆ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น แล้วตั้งกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพาณิชย์ โอนกระทรวงนครบาลไปขึ้นกับกระทรวงมหาดไทย สำหรับในส่วนภูมิภาค ได้รวมมณฑลเป็น 5 ภาค และแบ่งภาคออกเป็นจังหวัดต่างๆ ซึ่งเป็นรากฐานของการบริหารราชการแผ่นดินในปัจจุบัน

ภายหลังที่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองประเทศจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว ก็ได้มีการปรับปรุงการจัดระเบียบการบริหารราชการใหม่ โดยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2476 ไปพร้อมกับพระราชบัญญัติเทศบาล ได้ใช้พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้มา

จนกระทั่งปี พ.ศ.2495 จึงได้ตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2495 ขึ้นมาใช้แทน พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้จัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 3 ส่วน คือ ราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค และราชการบริหารส่วนท้องถิ่น แต่ต่อมาจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2496 และประกาศของคณะปฏิวัติฉบับต่างๆ ก็ตาม แต่มิได้มีการปรับปรุงแก้ไขในสาระสำคัญดังกล่าวข้างต้นแต่อย่างใด กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ก็คือประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 218 (พ.ศ.2514) และประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 216 เป็นการจัดแบ่งส่วนราชการและจัดระเบียบบริหารราชการซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นของหนังสือเล่มนี้

คำอธิบาย

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518

ได้พิจารณาศึกษามาแล้วว่า การศึกษากฎหมายปกครองของทุกประเทศจะหลีกเลี่ยงหรือละเว้นที่จะไม่ศึกษาถึงกฎหมายระเบียบของข้าราชการพลเรือนเสียมิได้ ทั้งนี้เพราะในการปกครองประเทศนั้นรัฐบาลย่อมใช้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าบริหารงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือเป็นการใช้อำนาจปกครองทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์การบริหารงานของรัฐบาลจะมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้นย่อมขึ้นอยู่กับการใช้อำนาจของข้าราชการในการบริหารประเทศเป็นสำคัญ ข้าราชการที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลที่ใช้อำนาจในการบริหารประเทศนั้นแบ่งแยกออกเป็นหลายกลุ่มหลายพวกเช่น ข้าราชการพลเรือน, ข้าราชการทหาร, ข้าราชการตุลาการ, ข้าราชการอัยการ, ข้าราชการส่วนท้องถิ่น, ข้าราชการรัฐวิสาหกิจ ฯลฯ ข้าราชการเหล่านี้เป็นตัวแทนของรัฐบาลทั้งสิ้นที่จะบันดลให้ราษฎรมีชีวิตอยู่อย่างสงบสุขมีสวัสดิภาพสมกับฐานะสภาพความเป็นอยู่ในการดำรงชีวิตของตนหรืออย่างไร ส่วนสำคัญของจำพวกข้าราชการที่กล่าวมาข้างต้นทั้งก็คงได้แก่ข้าราชการพลเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยนั้น มีข้าราชการพลเรือนมากที่สุดในปัจจุบันนี้ประมาณว่า ข้าราชการพลเรือนของไทยมีจำนวนไม่น้อยกว่า 800,000 คน พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ได้กำเนิดขึ้นมาพร้อมๆ กับการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย แต่ที่สำคัญที่สุดก่อนที่จะใช้กฎหมายระเบียบข้าราชการพลเรือนในปัจจุบันก็ได้แก่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2497 ซึ่งได้มีการออกกฎหมายแก้ไขพระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่ฉบับที่ 2 พ.ศ.2499 ถึงฉบับที่ 12 พ.ศ.2517 และยังมีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 219 และ 358 พ.ศ.2515 2 ฉบับอีกด้วย ครั้งท้ายสุดในปี 2518 ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงโครงสร้างที่สำคัญของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนทั้งหมด โดยได้ยกเลิกบรรดากฎหมาย, กฎ, ข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ โดยให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทนสาระสำคัญที่สำคัญของกฎหมายใหม่ที่จะละเว้นกล่าวถึงมิได้ก็ได้แก่การพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาท อันเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาคดีปกครองในรูปแบบที่เป็นลักษณะ “กึ่งข้อพิพาท” ซึ่งเป็นอำนาจหรือสาระสำคัญในรูปแบบ “การวินิจฉัยสั่งการ” ในเรื่องการร้องทุกข์เป็นประการสำคัญ เพราะเป็นการวินิจฉัยสั่งการในลักษณะมีวิธีการพิจารณาในรูปของคณะกรรมการ ปัจจุบันกฎหมายระเบียบข้าราชการพลเรือน กล่าวได้ว่าเป็นกฎหมายที่มีสาระและความสมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่จะมีได้ของประเทศไทย อย่างไรก็ตามก็ดัดการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงทางด้านกฎหมายปกครองย่อม

ไม่มีที่สิ้นสุด トラบเท่าที่การไม่สิ้นสุดของชุมชนและสังคม เนื้อหาสาระสำคัญของการศึกษากฎหมายจะต้องพิจารณาถึงโครงสร้างในรูปแบบต่างๆ เช่นสารบัญญัติสถาบัน (องค์กรประกอบ) ตลอดจนการวินิจฉัยสั่งการในรูปแบบต่างๆ ในรูปแบบการวินิจฉัยข้อพิพาทในลักษณะ “กึ่งข้อพิพาท” เป็นสำคัญการศึกษาวิธีการดังกล่าวเป็นการศึกษาโครงสร้างที่เรียกกันว่า สตรัคเจอร์ แอนนาไลซิส (Structure Analysis) หลังจากนั้นจะต้องพิจารณาถึง สถาบันที่จะบริหารงานให้เป็นไปตามเจตนาของกฎหมายอันได้แก่ สำนักงานข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) นั้นเอง

นอกเหนือจากการศึกษาโครงสร้างที่กล่าวแล้วทั้งหมด การศึกษากฎหมายปกครองจะละเว้นเสียมิได้ที่จะกล่าวถึง แนวการศึกษาการบริหารงานของรัฐ ซึ่งอาจจะแบ่งแยกได้ว่าเป็นรูปแบบได้ 2 ลักษณะใหญ่ๆ

แนวแรก เรียกว่าแนวของประเทศที่มุ่งเน้นยึดหลักกฎหมายปกครองโดยเฉพาะ คือยึดหลักกฎหมายเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยสั่งการ ซึ่งกาลเวลายิ่งผ่านไปจะมีกฎหมายออกมาใช้บังคับกับประชาชนมากมายจนจดจำไม่ไหว

แนวที่สอง เรียกว่าแนวของประเทศที่มุ่งเน้นยึดหลักการบริหารโดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาและหลักสังคมวิทยาเป็นเกณฑ์ ประเทศที่มีแนวความคิดในทางปกครองรูปแบบนี้เป็นแห่งแรกคือ สหรัฐอเมริกา ซึ่งแนวความคิดในเรื่องนี้ประเทศต่างๆ ในโลกส่วนใหญ่นิยมปฏิบัติกัน มักจะเรียกหลักการปกครองในรูปแบบนี้ว่า “หลักรัฐประศาสนศาสตร์”

จริงอยู่ถ้าหากจะพิจารณาถึงแนวการศึกษาการบริหารงานของรัฐนี้สองรูปแบบ จะเห็นได้ว่าประเทศที่ใช้ฝ่ายกฎหมายปกครองเป็นเกณฑ์ต่างยอมรับว่าขาดการพิจารณาวิเคราะห์ด้านจิตวิทยาและสังคมของชุมชนกฎหมายจึงมีออกเพิ่มขึ้นพร้อมทั้งองค์การต่างๆ มีมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งก็ถือได้ว่ารัฐได้รับประโยชน์เช่นกัน

ในทางตรงกันข้ามประเทศที่ยึดหลักรัฐประศาสนศาสตร์ในทางการปกครองโดยจะมุ่งเน้นทางด้านจิตวิทยาและสังคมวิทยาแต่อย่างเดียวนั้นมีข้อบกพร่อง เพราะประชาชนจะปฏิบัติฝ่าฝืนกฎหมายมากขึ้น

การศึกษาวเคราะห์ทั้งสองรูปแบบ อันได้แก่การศึกษาวเคราะห์โดยใช้กฎหมายและไม่ใช้กฎหมายย่อมมีความคิดเห็นขัดแย้งกันในตัวของมันเอง แต่ในปัจจุบันนี้ขัดแย้งต่างๆ นั้นมีลดน้อยลงตามลำดับ เพราะแนวความคิดทั้งสองแบบต่างยึดหลักการศึกษาวเคราะห์ซึ่งอิงระหว่างกันเช่นปัญหาการบริหารประเทศที่กำลังขยายตัวอยู่ในขณะนี้จำเป็นต้องวิเคราะห์ทั้งด้านกฎหมายและสังคม จิตวิทยา การใช้เทคโนโลยี บริหารงานแบบใหม่กฎหมายจะต้องวิวัฒนาการตามทัน แนวความคิดนี้จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างกว้างขวางทั้งทางด้านกฎหมายและทางด้านสังคมจิตวิทยา

ซึ่งอาจจะแตกต่างกันบ้างแต่ก็เป็นประโยชน์เอื้ออำนวยระหว่างกัน

1. องค์กรของข้าราชการพลเรือน

องค์กรของสำนักงาน ก.พ. ที่กำหนดไว้ตามมาตรา 6 มีดังนี้-

“ให้มีคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนคณะหนึ่งเรียกโดยย่อว่า “ก.พ.” ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และกรรมการซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในหลักราชการซึ่งรับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิบดีหรือตำแหน่งที่เทียบเท่ามาแล้วและมีได้เป็นข้าราชการการเมือง สมาชิกรัฐสภา กรรมการพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง จำนวนไม่น้อยกว่าสิบสองคนแต่ไม่เกินสิบห้าคน โดยต้องเป็นข้าราชการพลเรือนซึ่งรับราชการอยู่ไม่น้อยกว่าเจ็ดคนและให้เลขาธิการ ก.พ.เป็นกรรมการโดยตำแหน่งอีกคนหนึ่งด้วย

กรรมการซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือน ถ้าออกจากข้าราชการพลเรือนให้พ้นจากตำแหน่ง”

จากบทบัญญัติมาตรา 6 ของ พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 จะเห็นได้ว่าตัวสถาบันของระเบียบข้าราชการพลเรือนได้แก่ คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หรือที่เรียกโดยย่อว่า “ก.พ.” คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนประกอบด้วยบุคคลต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้คือ

(1) ประธาน ได้แก่ นายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนโดยตำแหน่ง

(2) กรรมการ จำนวนไม่น้อยกว่า 12 คนแต่ไม่เกิน 15 คน ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในหลักราชการซึ่งรับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิบดีหรือตำแหน่งที่เทียบเท่ามาแล้ว และมีได้เป็นข้าราชการการเมือง สมาชิกรัฐสภา กรรมการพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง นอกจากนั้นกรรมการทั้งหมดที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนี้จะต้องเป็นข้าราชการพลเรือนซึ่งรับราชการอยู่ไม่น้อยกว่า 7 คน

(3) เลขาธิการ ก.พ. ซึ่งเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง

2. อำนาจหน้าที่ของ ก.พ. (มาตรา 8) และสำนักงาน ก.พ. (มาตรา 12)

(1) อำนาจหน้าที่ ก.พ. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1.1 เสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายการบริหารงานบุคคลและการจัดระบบราชการพลเรือน

1.2 ออกกฎ ก.พ. ข้อยกเว้น หรือระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎ ก.พ. เมื่อได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

1.3 ดีความและวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้ มติของ ก.พ. เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้วให้ใช้บังคับได้ตามกฎหมายพิจารณาและสั่งการต่อไป

1.4 ควบคุม ดูแล ตรวจสอบ แนะนำและชี้แจงเพื่อให้กระทรวงทบวงกรมปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ในการนี้ให้มีอำนาจเรียกเอกสารและหลักฐานจากหน่วยราชการหรือ รัฐวิสาหกิจ ให้ผู้แทนหน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ข้าราชการ หรือบุคคลใดๆ มาชี้แจงข้อเท็จจริง และให้มีอำนาจออกระเบียบให้กระทรวงทบวงกรมรายงานเกี่ยวกับการสอบ การบรรจุ การแต่งตั้ง การเลื่อนขั้นเงินเดือน การดำเนินการทางวินัย การออกจากราชการ ตลอดจนรายงานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในลักษณะ หน้าที่และความรับผิดชอบของตำแหน่งและเกี่ยวกับทะเบียนประวัติของข้าราชการพลเรือน ไปยัง ก.พ.

1.5 รายงานนายกรัฐมนตรีในกรณีที่น่าสงสัยว่ากระทรวงทบวงกรมไม่ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ หรือปฏิบัติการโดยไม่เหมาะสม เพื่อนายกรัฐมนตรีจะได้มีคำสั่งให้พิจารณา และสั่งการต่อไป

1.6 รายงานคณะรัฐมนตรีในกรณีที่ค่าครองชีพเปลี่ยนแปลงไปมาก หรือการจัดสวัสดิการสำหรับข้าราชการพลเรือนยังไม่เหมาะสม เพื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาในอันที่จะปรับปรุงเงินเดือนหรือเงินเพิ่มค่าครองชีพหรือสวัสดิการสำหรับข้าราชการพลเรือนให้เหมาะสม

1.7 จัดการสอบแข่งขัน หรือคัดเลือก เพื่อรับทุนของรัฐบาลในการศึกษา ฝึกอบรม หรือดูงานตามความต้องการของกระทรวงทบวงกรมฝ่ายพลเรือนในการนี้ ให้มีอำนาจออกระเบียบเกี่ยวกับการดังกล่าว

1.8 ควบคุมและจัดการการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศ ในการนี้ให้มีอำนาจออกข้อยกเว้น หรือระเบียบ เพื่อควบคุมการศึกษา ความประพฤติ การใช้จ่ายตลอดจน การกำหนดวินัยและการลงโทษ

1.9 รับรองคุณวุฒิของผู้ได้รับปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ เพื่อประโยชน์ในการบรรจุและการแต่งตั้งข้าราชการพลเรือน และกำหนดเงินเดือนที่ควรได้รับ

1.10 กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

1.11 รักษาทะเบียนประวัติของข้าราชการพลเรือน

1.12 ปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในมาตราอื่นแห่งพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น”

หน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (มาตรา 12) มีดังต่อไปนี้

- (1) เป็นเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินงานในหน้าที่ของ ก.พ.
- (2) วิเคราะห์และวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลและการจัดระบบราชการพลเรือน

เพื่อเสนอต่อ ก.พ. และผู้ที่เกี่ยวข้อง

- (3) ประสานงานและดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาข้าราชการพลเรือน
- (4) จัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในราชการพลเรือนเสนอต่อ ก.พ.
- (5) ดำเนินการตามที่ ก.พ. มอบหมาย

อำนาจหน้าที่ของอนุกรรมการข้าราชการพลเรือน

“ก.พ. มีอำนาจตั้งอนุกรรมการวิสามัญ เรียกโดยย่อว่า “อ.ก.พ.วิสามัญ” เพื่อทำการใดๆ แทน ก.พ. ได้เช่น การตั้ง อ.ก.พ.วิสามัญเพื่อทำหน้าที่พิจารณาเรื่องการดำเนินการทางวินัย การออกจากราชการ การร้องทุกข์หรือการอุทธรณ์ ให้ตั้งจากข้าราชการพลเรือนผู้ได้รับเลือกจากข้าราชการพลเรือน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ. จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนอนุกรรมการทั้งหมด

อนุกรรมการซึ่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนผู้ได้รับเลือกจากข้าราชการพลเรือน ถ้าออกจากข้าราชการพลเรือน ให้พ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่กรรมการซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งตามวาระให้ อ.ก.พ.วิสามัญที่ได้รับแต่งตั้งจาก ก.พ. คณะนั้นพ้นจากตำแหน่งไปด้วย ในระหว่างที่ยังมิได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งกรรมการใหม่ให้ อ.ก.พ.เดิมวิสามัญปฏิบัติหน้าที่ไปก่อนจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้ง อ.ก.พ.วิสามัญใหม่”

จากบทบัญญัติมาตรา 11 ของ พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการพลเรือนนี้จะเห็นได้ว่าตัวสถาบันหรือคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ซึ่งเรียกโดยย่อว่า “ก.พ.” นั้นมีอำนาจตั้งอนุกรรมการวิสามัญซึ่งเรียกโดยย่อว่า “อ.ก.พ.วิสามัญ” ขึ้นเพื่อทำการใดๆ แทนได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็แสดงให้เห็นว่านอกจากจะมีตัวสถาบันใหญ่คือ ก.พ.แล้วก็ยังมี อ.ก.พ.อยู่ในสถาบันใหญ่ (ก.พ.) อันเป็นตัวจักรสำคัญในการบริหารงาน อนุกรรมการวิสามัญหรือ อ.ก.พ.วิสามัญมีหน้าที่พิจารณาเรื่องการดำเนินการทางวินัย การออกจากราชการ การร้องทุกข์ หรือการอุทธรณ์มีลักษณะเป็นแบบวินิจฉัยข้อพิพาทในลักษณะกิ่งข้อพิพาทโดยคณะกรรมการ กล่าวคือเมื่อมีการร้องทุกข์หรือเมื่อมีการอุทธรณ์ขึ้นมา คณะอนุกรรมการวิสามัญจะทำหน้าที่วินิจฉัยเรื่องเหล่านี้จำนวน 1 ใน 3

ของจำนวนอนุกรรมการทั้งหมดจะต้องได้รับการแต่งตั้งข้าราชการพลเรือนผู้ได้รับเลือกจากข้าราชการพลเรือน การคัดเลือกตัวแทนของข้าราชการเข้าไปเช่นนี้เป็นการเลือกเข้าไปเพื่อให้ทำหน้าที่ให้แก่การบริหารของรัฐเป็นส่วนรวม

(2) การกำหนดค่าตอบแทนข้าราชการพลเรือน

การกำหนดตำแหน่งและการให้ได้รับเงินเดือน อันเป็นหน้าที่ของสำนักงาน ก.พ.นั้น กฎหมายให้อำนาจใช้ดังนี้-

“ตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญจะมีตำแหน่งใด ระดับใดในสายงานใด อยู่ในส่วนราชการใด จำนวนเท่าใด และต้องใช้ผู้มีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งอย่างไร ให้เป็นไปตามที่ ก.พ.กำหนด โดยให้คำนึงถึงลักษณะหน้าที่และความรับผิดชอบปริมาณและคุณภาพของงานตามหลักเกณฑ์ดังที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการพลเรือนตามมาตรา 32 ตั้งแต่ (1)-(11) ส่วนในกรณีที่ส่วนราชการใดเห็นว่า ก.พ.กำหนดตำแหน่งอัตรากำลัง ระดับหรือสายงานของข้าราชการพลเรือนสามัญในส่วนราชการนั้นไม่เหมาะสม ให้ส่วนราชการนั้นเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา ถ้าคณะรัฐมนตรีเห็นพ้องด้วยให้ส่งเรื่องให้ ก.พ.พิจารณาทบทวนแก้ไขใหม่”

(3) การบรรจุและการแต่งตั้ง

การบรรจุแต่งตั้งข้าราชการพลเรือนจะต้องปฏิบัติตามมาตรา 38, 40, 42, 43, 44, 49 และ 61 กล่าวคือ-

มาตรา 38 “การบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใด ให้บรรจุและแต่งตั้งจากผู้สอบแข่งขันได้ในตำแหน่งนั้นโดยบรรจุและแต่งตั้งตามลำดับที่ในบัญชีผู้สอบแข่งขันได้” (วรรคหนึ่ง)

มาตรา 40 “ให้ ก.พ.เป็นผู้ดำเนินการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุบุคคลเข้ารับราชการ ในกรณีนี้ ก.พ.จะมอบหมายให้ อ.ก.พ. หรือส่วนราชการใดเป็นผู้ดำเนินการสอบแทนก็ได้ทั้งนี้ ก.พ. จะกำหนดให้มีการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุในกระทรวงทบวงกรมเป็นการทั่วไป หรือในหน่วยราชการใด หรือในท้องที่ใดเป็นการเฉพาะแห่งก็ได้

หลักสูตรและวิธีดำเนินการเกี่ยวกับการสอบแข่งขัน ตลอดจนเกณฑ์การตัดสิน การขึ้นบัญชี และการยกเลิกบัญชีผู้สอบแข่งขันได้ ให้เป็นไปตามที่ ก.พ.กำหนด”

มาตรา 42 “ในกรณีที่มีเหตุพิเศษที่ไม่จำเป็นต้องดำเนินการสอบแข่งขันผู้มีอำนาจตามมาตรา 44 อาจคัดเลือกบรรจุบุคคลเข้ารับราชการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.พ. กำหนด”

มาตรา 43 “กระทรวงทบวงกรมใดมีเหตุผล และความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์แก่ราชการที่จะต้องบรรจุบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญงานสูงมากเป็นพิเศษเข้ารับราชการในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิให้กระทรวงทบวงกรมนั้นดำเนินการขออนุมัติ ก.พ. เมื่อ ก.พ. ได้พิจารณาอนุมัติให้บรรจุและได้กำหนดระดับของตำแหน่งที่จะแต่งตั้งและเงินเดือนที่จะให้ได้รับแล้ว ให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา 44 บรรจุและแต่งตั้งได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.พ. กำหนด”

มาตรา 44 “การบรรจุบุคคลเข้ารับราชการพลเรือนสามัญ และการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ให้ผู้มีอำนาจดังต่อไปนี้เป็นผู้สั่งบรรจุและแต่งตั้ง

(1) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งระดับ 10 และระดับ 11 ให้รัฐมนตรีเจ้าสังกัดนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติ เมื่อได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีแล้ว ให้รัฐมนตรีเจ้าสังกัดเป็นผู้สั่งบรรจุและให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

(2) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งระดับ 9 ให้รัฐมนตรีเจ้าสังกัดเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง

(3) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งระดับ 7 และระดับ 8 ให้อธิบดีผู้บังคับบัญชาเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งเมื่อได้รับความเห็นชอบจากปลัดกระทรวง ส่วนการบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งระดับ 7 และระดับ 8 ในส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมและไม่สังกัดกระทรวงหรือทบวง หรือในส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมและมีหัวหน้าส่วนราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี ให้อธิบดีผู้บังคับบัญชาเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีเจ้าสังกัด

(4) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 9 ลงมา ในสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีและราชบัณฑิตยสถาน ให้รัฐมนตรีเจ้าสังกัดเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง

(5) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 6 ลงมา ให้อธิบดีผู้บังคับบัญชาหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดีเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง

(6) การบรรจุและแต่งตั้งตามมาตรา 38 และการแต่งตั้งตามมาตรา 49 ให้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 4 ลงมาให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง

ในการเสนอเพื่อแต่งตั้งข้าราชการพลเรือนสามัญให้ดำรงตำแหน่ง ให้รายงานความสมควรพร้อมทั้งเหตุผลไปด้วย”

มาตรา 49 “การย้ายข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ดำรงตำแหน่งใดไปแต่งตั้งให้ดำรง

ตำแหน่งอื่นในกรมเดียวกัน ต้องย้ายไปแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับเดียวกัน

การย้ายข้าราชการพลเรือนสามัญไปแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับที่ต่ำกว่าเดิม และการย้ายข้าราชการพลเรือนผู้มิได้ดำรงตำแหน่งที่ ก.พ. กำหนดตามมาตรา 32 ไปแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ ก.พ. กำหนดตามมาตรา 32 จะกระทำได้อีกเมื่อได้รับอนุมัติจาก ก.พ. แล้ว”

มาตรา 61 “ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 44 มีอำนาจสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญประจำกระทรวง ประจำทบวง ประจำกรม หรือประจำจังหวัด แล้วแต่กรณี เป็นการชั่วคราว โดยให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่เดิมได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ.

การให้ได้รับเงินเดือน การแต่งตั้ง การเลื่อนขั้นเงินเดือน การรักษาวินัยและการออกจากราชการของข้าราชการพลเรือนสามัญตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ.”

(4) การเลื่อนเงินเดือน

การเลื่อนขั้นเงินเดือน (ข้าราชการพลเรือนสามัญ) นั้นมีหลักเกณฑ์จะต้องปฏิบัติดังนี้

มาตรา 62 “การเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการพลเรือนสามัญ ให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาโดยคำนึงถึงคุณภาพและปริมาณงานของตำแหน่งและผลของงานที่ได้ปฏิบัติมา การรักษาวินัย ตลอดจนความสามารถและความอุสาหะในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ.

ในกรณีที่ไม่เลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปีให้ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใด ให้ผู้บังคับบัญชาชี้แจงเหตุผลให้ผู้นั้นทราบ”

มาตรา 63 “การเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการพลเรือนสามัญ ให้ผู้บังคับบัญชาดังต่อไปนี้เป็นผู้สั่งเลื่อน

(1) รัฐมนตรีเจ้าสังกัด โดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี สำหรับข้าราชการพลเรือนสามัญตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 9 ขึ้นไป

(2) อธิบดีผู้บังคับบัญชา สำหรับข้าราชการพลเรือนสามัญตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 8 ลงมา

(3) รัฐมนตรีเจ้าสังกัด สำหรับข้าราชการพลเรือนสามัญตั้งแต่ระดับ 8 ลงมา ในสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีและราชบัณฑิตยสถาน

การเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการพลเรือนสามัญในราชการบริหารส่วนภูมิภาค ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแจ้งข้อเท็จจริงและความเห็นเกี่ยวกับการควรเลื่อนหรือไม่ควรเลื่อนไปยังอธิบดีผู้บังคับบัญชาเพื่อประกอบการพิจารณา

สำหรับการเลื่อนขึ้นเงินเดือนข้าราชการพลเรือนสามัญตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 4 ลงมา ในราชการบริหารส่วนภูมิภาค คณะรัฐมนตรีจะมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งเลื่อนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ. ก็ได้”

3. วินัยและการรักษาวินัยของข้าราชการพลเรือน

วินัยและการรักษาวินัยของข้าราชการพลเรือนสามัญกำหนดกฎหมายไว้ดังนี้ -

มาตรา 65 “ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องรักษาวินัยโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดวินัย จักต้องได้รับโทษตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้”

มาตรา 66 “ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ”

มาตรา 67 “ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและเที่ยงธรรม”

ห้ามมิให้อาศัยหรือยอมให้ผู้อื่นอาศัยอำนาจหน้าที่ราชการของตน ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม หาประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น

การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบ เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่มิควรได้ เป็นการทุจริตต่อหน้าที่ราชการและเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรา 68 “ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลและต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ราชการตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการและมติคณะรัฐมนตรีให้เกิดผลดีหรือความก้าวหน้าแก่ราชการ ด้วยความอุตสาหะ เอาใจใส่และระมัดระวังรักษาประโยชน์ของทางราชการ

การประมาทเลินเล่อในหน้าที่ราชการหรือปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยจงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการหรือมติคณะรัฐมนตรี อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง”

มาตรา 83 “โทษผิดวินัยมี 6 สถาน คือ

- (1) ภาคทัณฑ์
- (2) ตัดเงินเดือน
- (3) ลดขั้นเงินเดือน
- (4) ให้ออก
- (5) ปลดออก

(6) “ไล่ออก”

มาตรา 84 “การลงโทษข้าราชการพลเรือนสามัญ ผู้สั่งลงโทษต้องสั่งลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดและระวางอย่าให้เป็นไปโดยพยาบาท หรือโดยโทสจริตหรือลงโทษผู้ที่ไม่มีความผิด ในคำสั่งลงโทษให้แสดงว่าผู้ถูกลงโทษกระทำผิดวินัยในกรณีใด ตามมาตราใด”

นอกเหนือจากการพิจารณาในเรื่องวินัยข้าราชการพลเรือนแล้วมีสิ่งหนึ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาก็ได้แก่การให้ข้าราชการพลเรือนออกจากราชการ กฎหมายมีบัญญัติไว้ดังนี้ -

มาตรา 94 “ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการ เมื่อ

- (1) ตาย
- (2) พ้นจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
- (3) ได้รับอนุญาตให้ลาออกตามมาตรา 95
- (4) ถูกสั่งให้ออกตามมาตรา 46, มาตรา 59, มาตรา 90, มาตรา 96, มาตรา 97, มาตรา 98, มาตรา 99 หรือมาตรา 100
- (5) ถูกสั่งลงโทษให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก

วันออกจากราชการตาม (4) และ (5) ให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.พ. กำหนด

การต่อเวลาราชการให้ข้าราชการพลเรือนสามัญที่ต้องออกจากราชการตาม (2) ราชการต่อไป จะกระทำมิได้”

มาตรา 96 “ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 44 มีอำนาจสั่งให้ข้าราชการพลเรือนออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ แต่ในการสั่งให้ออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนนอกจากให้ทำได้ในกรณีที่ระบุไว้ในมาตราอื่นแห่งพระราชบัญญัตินี้และในกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการแล้วให้ทำได้ในกรณีต่อไปนี้ด้วยคือ

(1) เมื่อข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดเจ็บป่วยไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ราชการของตนได้โดยสม่ำเสมอ ถ้าผู้มีอำนาจดังกล่าวเห็นสมควรให้ออกจากราชการแล้ว และสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการได้

(2) เมื่อข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดสมัครไปปฏิบัติงานใด ๆ ตามความประสงค์ของทางราชการ ให้ผู้มีอำนาจดังกล่าวสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการ

(3) เมื่อข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดขาดคุณสมบัติตามมาตรา 24 (1) (4) หรือ (5) ให้ผู้มีอำนาจดังกล่าวสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการ”

การร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในมาตรา 102 มีดังนี้ -

“ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดเห็นว่าผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจหน้าที่ปฏิบัติต่อตนโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ปฏิบัติต่อตนให้ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนและเป็นกรณีที่ไม่มียุติธรรมตามหมวด 7 ผู้นั้นอาจร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาได้

การร้องทุกข์และการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ.” (กฎ ก.พ. ฉบับที่ 9)

สำหรับการอุทธรณ์ข้าราชการจะกระทำได้กล่าวคือ -

มาตรา 103 “ผู้ใดถูกสั่งลงโทษหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการตามพระราชบัญญัตินี้ด้วยเหตุใด ๆ เว้นแต่ให้ออกจากราชการไว้ก่อนตามมาตรา 90 ให้ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้”

มาตรา 106 “ในการพิจารณาอุทธรณ์ให้ ก.พ. มีอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 93 และให้นำมาตรา 88 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มาตรา 107 “เมื่อผู้บังคับบัญชาหรือ ก.พ. ได้วินิจฉัยอุทธรณ์ตามความในมาตรา 104 หรือ 105 แล้ว ผู้ถูกสั่งลงโทษเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรมย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยอุทธรณ์นั้น กล่าวคือ อุทธรณ์แล้ว ถ้าเห็นว่าไม่เป็นธรรมนำคดีไปฟ้องศาลปกครองได้ แต่บทเฉพาะกาลกำหนดไว้ว่า มาตรานี้จะใช้บังคับก็ต่อเมื่อได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองแล้ว

จากบทบัญญัติในมาตราต่าง ๆ ในเรื่อง “การกำหนดตำแหน่งและการให้ได้รับเงินเดือน”, “การบรรจุและการแต่งตั้ง”, “การเลื่อนขั้นเงินเดือน”, “วินัยและการรักษาวินัย”, “การออกจากราชการ”, “การร้องทุกข์”, “การอุทธรณ์” จะเห็นได้ว่าในบทบัญญัติเหล่านี้เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่ผู้บังคับบัญชาของข้าราชการพลเรือนสามัญในการที่จะใช้ดุลพินิจมากมายหลายประการ ซึ่งการใช้ดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาของข้าราชการพลเรือนในกรณีเหล่านี้ล้วนแต่ต้องการการควบคุมดูแลเหมือนกันแต่การควบคุมเหล่านั้นจะออกมาในรูปแบบของการร้องทุกข์ ส่วนการอุทธรณ์นั้นเป็นการอุทธรณ์ในเรื่องการถูกลงโทษทางวินัยตาม พ.ร.บ. นี้ เพราะถ้าหากข้าราชการจะถูกลงโทษโดยไม่เป็นธรรมก็สามารถจะอุทธรณ์ได้ การร้องทุกข์และการอุทธรณ์นั้นเป็นศัพท์ทางวิชาการ การอุทธรณ์นั้นเป็นเรื่องการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยตามพระราชบัญญัตินี้ ส่วนการร้องทุกข์นั้นสามารถที่จะร้องทุกข์ได้ในทุกเรื่อง การศึกษาถึง พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการพลเรือน 2518 นี้จะต้องศึกษารายละเอียดในกฎ ก.พ. ควบคู่กันไปในส่วนที่เกี่ยวกับการร้องทุกข์

และการอุทธรณ์ซึ่งมีอยู่ในกฎ ก.พ. 4 ฉบับคือ กฎ ก.พ. ฉบับที่ 6, 9, 10 และ 15 ซึ่งในจำนวนกฎ ก.พ. ทั้ง 4 ฉบับนี้ที่นับได้ว่ายากที่สุดคือ กฎ ก.พ. ฉบับที่ 6 ซึ่งนับได้ว่าจะต้องทำความเข้าใจให้ชัดแจ้งมิฉะนั้นแล้วจะไม่เข้าใจ การพิจารณาศึกษามีดังนี้ -

กฎ ก.พ. ฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2518)

กฎ ก.พ. ฉบับที่ 15 นี้ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดวิธีการที่จะเลือกผู้แทนของข้าราชการพลเรือนสามัญที่จะเข้าไปอยู่ใน อ.ก.พ. เช่น

ข้อ 2 “เมื่อกรรมการข้าราชการพลเรือนซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจะถึงกำหนดพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้สำนักงาน ก.พ. แจ้งให้กรมต่าง ๆ ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสองเดือน และให้กรมต่าง ๆ ดำเนินการเลือกข้าราชการพลเรือนในสังกัดเป็นผู้แทนกรมละหนึ่งคน แล้วแจ้งชื่อและตำแหน่งของผู้แทนกรมไปให้สำนักงาน ก.พ. ทราบภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันได้รับแจ้งจากสำนักงาน ก.พ.”

ข้อ 6 “เมื่อผู้แทนกรมได้ออกเสียงลงคะแนนเสร็จแล้ว ให้คณะกรรมการซึ่งสำนักงาน ก.พ. แต่งตั้งมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนนับคะแนนบัตรออกเสียงลงคะแนนโดยเปิดเผยติดต่อกันไปจนเสร็จ แล้วให้สำนักงาน ก.พ. ประกาศรายชื่อและตำแหน่งของผู้ได้รับเลือกเรียงตามลำดับคะแนนจากสูงลงไปไว้ในที่เปิดเผย แล้วแจ้งให้กรมต่าง ๆ ทราบ”

ข้อ 7 “ให้สำนักงาน ก.พ. เสนอบัญชีรายชื่อข้าราชการพลเรือนผู้ได้รับเลือกตามข้อ 6 ต่อ ก.พ. เพื่อตั้งผู้ได้รับเลือกเรียงตามลำดับคะแนนจากสูงลงไปเข้าร่วมเป็น อ.ก.พ. วิสามัญเพื่อทำหน้าที่พิจารณาเรื่องการดำเนินการทางวินัย การออกจากราชการ การร้องทุกข์ หรือการอุทธรณ์ จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนอนุกรรมการทั้งหมด

ในกรณีที่ผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งได้รับเลือกด้วยคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ ก.พ. จับสลากเพื่อเรียงลำดับที่”

สำหรับเนื้อหาของกฎ ก.พ. ฉบับที่ 15 นี้ก็มีเพียงเท่านี้ สำหรับในการเลือกตั้งนั้นก็คงจะหนีไม่พ้นในเรื่องของพฤติกรรมมนุษย์ กลไกของรัฐนั้นสร้างขึ้นมาจากพฤติกรรมของมนุษย์ การวิเคราะห์ว่าการเลือกตั้งจะได้ผลดีหรือจะได้บุคคลที่ดีหรือไม่นั้นย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานหรือพฤติกรรมของผู้แทนกรมต่าง ๆ นั้นเป็นเกณฑ์เบื้องต้น

กฎ ก.พ. ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2518)

กฎ ก.พ. ฉบับที่ 9 นี้ก็เป็นเรื่องของการร้องทุกข์และการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ซึ่งได้กล่าวมาแล้วว่าการร้องทุกข์เป็นศัพท์ทางเทคนิค หรือศัพท์ทางวิชาการ ซึ่งหมายความว่า

ร้องทุกข์ได้ในทุกเรื่องถ้าหากว่าผู้ร้องมีทุกข์ ไม่จำเป็นที่จะต้องร้องแต่เฉพาะในเรื่องทางวินัยเท่านั้น เช่น -

ข้อ 1 “ข้าราชการพลเรือนสามัญร้องทุกข์ได้สำหรับตนเองเท่านั้น จะร้องทุกข์แทนคนอื่นหรือมอบหมายให้คนอื่นร้องทุกข์แทนไม่ได้” ซึ่งต่างกับการร้องทุกข์ตาม พ.ร.บ.คณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. 2522 ซึ่งอาจจะร้องทุกข์แทนกันได้โดยมอบอำนาจ

จากข้อ 1 นี้จะเห็นได้ว่าการร้องทุกข์นั้นเป็นเรื่องเฉพาะตัวหรือเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้ที่มีทุกข์เท่านั้น เพราะฉะนั้นในการร้องทุกข์นั้นข้าราชการพลเรือนสามัญจึงสามารถที่จะร้องทุกข์ได้สำหรับตนเองเท่านั้น จะร้องทุกข์แทนคนอื่นไม่ได้ และนอกจากนั้นยังไม่สามารถที่จะมอบหมายให้คนอื่นไปร้องทุกข์แทนไม่ได้

ข้อ 2 “เหตุร้องทุกข์ต้องเกิดจากผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้ร้องทุกข์โดยไม่ถูกต้องหรือไม่ปฏิบัติต่อผู้ร้องทุกข์ให้ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนและเป็นกรณีที่ไม่มีสิทธิอุทธรณ์ ในการนี้ให้ร้องทุกข์ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบหรือควรรู้ได้ทราบเรื่องอันเป็นเหตุให้ร้องทุกข์”

เหตุร้องทุกข์ของข้าราชการพลเรือนนั้นจะต้องเกิดจากผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้ร้องทุกข์โดยไม่ถูกต้อง, หรือไม่ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามกฎหมาย คำว่า “ไม่ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้อง” และคำว่า “ปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย” ซึ่งคำ 2 คำนี้ก็เหมือนกับคำว่าอะไร คือประมาท หรืออะไรคือเจตนา ในประมวลกฎหมายอาญานั้นเอง

ข้อ 3 “การร้องทุกข์ ในขั้นต้นให้ร้องทุกข์ด้วยวาจาต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปชั้นหนึ่งเสียก่อน หากได้รับคำชี้แจงไม่เป็นที่พอใจหรือไม่ได้รับคำชี้แจงภายในเจ็ดวันนับแต่วันร้องทุกข์ด้วยวาจา จึงให้ผู้ร้องทุกข์นั้นยื่นเรื่องร้องทุกข์เป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาตามข้อ 7 ภายในสามวัน นับแต่วันทราบคำชี้แจงหรือไม่ได้รับคำชี้แจง แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้ร้องทุกข์ในเรื่องกำหนดเวลาตามข้อ 2”

วิธีการร้องทุกข์ของข้าราชการนั้นสามารถที่จะกระทำได้ 2 อย่าง คือ

- (1) การร้องทุกข์ด้วยวาจา และ
- (2) การร้องทุกข์เป็นหนังสือ

สำหรับการร้องทุกข์เป็นหนังสือนั้นเราก็จะเห็นได้ว่ามีอยู่ 2 ประเภท คือ

- (1) คือการร้องทุกข์เป็นหนังสือกระทำเมื่อหลังจากร้องทุกข์ด้วยวาจาแล้วไม่เป็นผล

ตามข้อ 3 ตอนท้าย

(2) คือการร้องทุกข์เป็นหนังสือในกรณีที่ไม่อาจจะร้องทุกข์ด้วยวาจาได้ตามข้อ 4 เพราะฉะนั้นการร้องทุกข์เป็นหนังสือก็สามารถที่จะแยกออกได้เป็น 2 กรณีด้วยกันตามข้อ 3 ตอนท้ายและข้อ 4 เช่น -

ข้อ 4 “ในกรณีที่ผู้ร้องทุกข์ไม่อาจร้องทุกข์ด้วยวาจาตามข้อ 3 ได้ก็ให้ยื่นเรื่องร้องทุกข์เป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาตามข้อ 8 ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบหรือควรได้ทราบเรื่องอันเป็นเหตุให้ร้องทุกข์”

ข้อ 5 “เมื่อได้รับคำร้องทุกข์ด้วยวาจาจากผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ผู้บังคับบัญชาชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ร้องทุกข์โดยเร็ว หากเป็นเรื่องที่ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวไม่อาจชี้แจงได้ก็ให้รับรายงานตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจ

การรับคำร้องทุกข์ด้วยวาจา การชี้แจงทำความเข้าใจ หรือไม่อาจชี้แจงได้ ให้ผู้บังคับบัญชามั่นใจไว้”

ข้อ 8 “ให้ผู้บังคับบัญชาตามข้อ 7 พิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ให้เสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับเรื่องร้องทุกข์นั้น แล้วแจ้งคำวินิจฉัยให้ผู้ร้องทุกข์ทราบเป็นหนังสือโดยเร็ว

การวินิจฉัยของผู้บังคับบัญชาให้เป็นที่สุด จะร้องทุกข์ต่อไปอีกมิได้”

การพิจารณาเกี่ยวกับการร้องทุกข์ตามข้อ 5 และข้อ 8 จะเห็นได้ว่าเมื่อได้รับคำร้องทุกข์ด้วยวาจาจากผู้ใต้บังคับบัญชาแล้วผู้บังคับบัญชาที่ได้รับคำร้องทุกข์นั้นจะต้องชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ร้องทุกข์โดยเร็ว หากเป็นเรื่องที่ไม่อาจชี้แจงได้ ก็ให้ผู้บังคับบัญชาที่ได้รับคำร้องทุกข์ไว้นั้นรับรายงานตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจและในการนี้คือการร้องทุกข์ด้วยวาจา การชี้แจงทำความเข้าใจหรือไม่อาจชี้แจงได้นั้นผู้บังคับบัญชาที่ได้รับคำร้องทุกข์ไว้นั้นจะต้องทำการบันทึกเอาไว้ นอกจากนั้นในการวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจจะต้องวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ให้เสร็จสิ้นภายใน 30 วันนับแต่วันได้รับเรื่องร้องทุกข์นั้น ซึ่งเมื่อได้วินิจฉัยเสร็จแล้วจะต้องแจ้งคำวินิจฉัยให้ผู้ร้องทุกข์ทราบโดยเร็ว และคำวินิจฉัยของผู้บังคับบัญชานี้ให้เป็นที่สุด ผู้ร้องทุกข์จะร้องทุกข์ต่อไปอีกมิได้ พิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ให้เสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับเรื่องร้องทุกข์แล้วแจ้งคำวินิจฉัยให้ผู้ร้องทุกข์ทราบเป็นหนังสือโดยเร็ว โดยกำหนดเอาไว้ว่าคำวินิจฉัยของผู้บังคับบัญชาให้เป็นที่สุด

สำหรับการร้องทุกข์เป็นหนังสือนั้นกระทำได้โดย -

ข้อ 6 “การร้องทุกข์เป็นหนังสือ อย่างน้อยต้องประกอบด้วยสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- (1) ระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ร้องทุกข์
- (2) ระบุความประสงค์ของการร้องทุกข์

(3) ลงลายมือชื่อและตำแหน่งของผู้ร้องทุกข์”

ข้อ 7 “การร้องทุกข์เป็นหนังสือ ให้ร้องต่ออธิบดีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดผู้บังคับบัญชาแล้วแต่กรณี

ในกรณีที่เหตุร้องทุกข์เกิดจากอธิบดีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดผู้บังคับบัญชา ให้ร้องต่อปลัดกระทรวงผู้บังคับบัญชาของผู้ร้องทุกข์

ในกรณีที่เหตุร้องทุกข์เกิดจากปลัดกระทรวงผู้บังคับบัญชา ให้ร้องต่อรัฐมนตรีเจ้าสังกัด ในกรณีที่เหตุร้องทุกข์เกิดจากรัฐมนตรีเจ้าสังกัด ให้ร้องต่อนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล กรณีเช่นนี้ให้ ก.พ. เป็นผู้พิจารณาเสนอนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการ”

องค์ประกอบของการร้องทุกข์เป็นหนังสือ ประกอบไปด้วยสาระสำคัญ 3 ประการคือ

- (1) เรื่องอันเป็นเหตุให้ร้องทุกข์
- (2) ความประสงค์ของการร้องทุกข์
- (3) ลายมือชื่อและตำแหน่งของผู้ร้องทุกข์

ส่วนการร้องทุกข์นั้นจะต้องยื่นต่อใคร ซึ่งในกฎ ก.พ. ฉบับที่ 9 นี้ได้กำหนดให้ยื่นต่อผู้บังคับบัญชาดังรายละเอียดที่กล่าวไว้ข้างต้น

กฎ ก.พ. ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2518)

กฎ ก.พ. ฉบับที่ 6 เป็นเรื่องการสอบสวนพิจารณาเพื่อให้ได้ความจริงและยุติธรรมแก่ข้าราชการพลเรือนสามัญที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงเป็นเรื่องการอุทธรณ์ในกฎ ก.พ. ฉบับที่ 6 นี้ นับได้ว่าค่อนข้างจะสมบูรณ์ที่สุด เพราะก่อนที่ผู้บังคับบัญชาจะสั่งลงโทษทางวินัยแก่ข้าราชการพลเรือนสามัญที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงได้นั้นจะต้องมีการสอบสวน การสอบสวนนั้นจะต้องมีหลักฐาน มีการสืบพยาน เพื่อให้ได้ความจริงเสียก่อนผู้บังคับบัญชาจึงจะสั่งลงโทษทางวินัยแก่ข้าราชการผู้นั้นได้ สำหรับ อ.ก.พ. นั้นทำหน้าที่แทน ก.พ. ดังนั้นถ้าหากว่าได้มีการกล่าวถึงการทำงานของ อ.ก.พ. ย่อมหมายถึงการทำงานของ ก.พ. นั้นเอง

การพิจารณากฎ ก.พ. ฉบับที่ 6 นี้จะต้องพิจารณารวม ๆ ไปทุกข้อ แต่ละข้อได้วางกลไกไว้ให้มีหลักประกันสำหรับข้าราชการ เช่น -

ข้อ 2 “การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ให้แต่งตั้งจากข้าราชการที่เห็นสมควร โดยแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการมีจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่าสามคน และจะให้มีเลขานุการด้วยก็ได้

ประธานกรรมการต้องดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่า หรือดำรงตำแหน่งระดับไม่ต่ำกว่า

ผู้ถูกกล่าวหา”

ในการสอบสวนนั้นจะเห็นได้ว่าจะต้องกระทำในรูปของคณะกรรมการ โดยในข้อ 2 นี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการตั้งกรรมการหรือคณะกรรมการที่จะทำการสอบสวนเอาไว้ว่าจะต้องกระทำอย่างไร ประกอบไปด้วยใครบ้าง มีจำนวนเท่าไร และคุณสมบัติขั้นต่ำสุดของกรรมการแต่ละท่านนั้นจะต้องเป็นอย่างไร ซึ่งจะเห็นว่าคณะกรรมการสอบสวนนี้จะต้องประกอบด้วยประธานกรรมการและกรรมการรวมกันทั้งหมดไม่น้อยกว่า 3 คน โดยจะมีเลขานุการด้วยหรือไม่ก็ได้ และผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ประกอบกันเป็นคณะกรรมการนี้จะต้องได้รับการแต่งตั้งจากข้าราชการที่เห็นสมควร โดยจะต้องมีคุณสมบัติของประธานกรรมการ คือต้องดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่า หรือดำรงตำแหน่งระดับไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา

ข้อ 3 “คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ให้ทำเป็นหนังสือตามแบบคำสั่งของทางราชการ ระบุชื่อและตำแหน่งของผู้ถูกกล่าวหา ตลอดจนชื่อและตำแหน่งของผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสอบสวน”

สำหรับในข้อ 3 นี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนว่าคำสั่งแต่งตั้งนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือตามแบบคำสั่งของทางราชการ จะกระทำด้วยวาจาไม่ได้ ฯลฯ

ข้อ 5 “ผู้ถูกกล่าวหาอาจคัดค้านกรรมการหรือเลขานุการในคณะกรรมการสอบสวนที่มีเหตุอย่างน้อยอย่างใดดังต่อไปนี้ได้

- (1) เป็นผู้ที่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ในเรื่องที่สอบสวน
- (2) เป็นผู้ที่มีประโยชน์ได้เสียในเรื่องที่สอบสวน
- (3) เป็นผู้ที่มีเหตุโกรธเคืองกับผู้ถูกกล่าวหา
- (4) เป็นญาติโดยเกี่ยวข้องเป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดาน หรือพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาแก่คู่กรณี

การคัดค้าน ให้คัดค้านต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนโดยทำเป็นหนังสือแสดงเหตุที่คัดค้านนั้นยื่นต่อประธานกรรมการภายในเจ็ดวันนับแต่วันทราบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

เมื่อได้รับหนังสือคัดค้านแล้ว ให้ประธานกรรมการส่งหนังสือคัดค้านนั้นไปยังผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อพิจารณาสั่งการโดยด่วน ถ้าผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนพิจารณาเห็นว่าการคัดค้านนั้นมีเหตุอันควรฟังได้ ก็ให้สั่งเปลี่ยนกรรมการหรือเลขานุการที่ถูกคัดค้าน แต่ถ้าเห็นว่าการคัดค้านนั้นไม่มีเหตุอันควรรับฟัง หรือเห็นว่าแม้จะให้ผู้ที่ถูกคัดค้านนั้นร่วมเป็นคณะกรรมการสอบสวน ก็ไม่ทำให้เสียความเป็นธรรม จะสั่งยกคำคัดค้านนั้นเสียก็ได้

แล้วแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาที่คัดค้านทราบและส่งเรื่องให้คณะกรรมการสอบสวนรวมสำนวนไว้

ในกรณีที่ถูกกล่าวหาคัดค้านกรรมการหรือเลขานุการในคณะกรรมการสอบสวนและผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนยังมิได้สั่งการตามวรรคสาม ห้ามมิให้ผู้ที่ถูก ร่วมในการสอบสวน”

ข้อ 5 นี้ก็เป็นหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคัดค้านกรรมการหรือเลขานุการในคณะกรรมการสอบสวนที่ได้รับแต่งตั้ง สำหรับเหตุแห่งการคัดค้านนี้กฎ ก.พ. ฉบับที่ 6 นี้ได้กำหนดเหตุแห่งการถูกคัดค้านเอาไว้ 4 ประการด้วยกัน ดังกล่าวข้างต้น

ข้อ 6 “กรรมการหรือเลขานุการคนใดในคณะกรรมการสอบสวนมีเหตุอันอาจถูกคัดค้านตามข้อ 5 วรรคหนึ่ง ให้ผู้นั้นรายงานต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน กรณีเช่นนี้ให้นำข้อ 5 วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ข้อ 6 นี้ก็เป็นกรณีที่กำหนดเอาไว้ให้กรรมการหรือเลขานุการคนใดในคณะกรรมการสอบสวนที่ทราบว่ามีเหตุอันอาจถูกคัดค้านได้ในเหตุใดเหตุหนึ่งดังที่ได้ระบุไว้ในข้อ 5 วรรคหนึ่งนั้นสามารถที่จะขอถอนตัวออกจากการเป็นกรรมการหรือเลขานุการของคณะกรรมการสอบสวนได้

ข้อ 7 “เมื่อได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว ถ้าผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าเหตุอันควรหรือจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนตัวกรรมการหรือเลขานุการคนใดในคณะกรรมการสอบสวน หรือเปลี่ยนทั้งคณะหรือตั้งเพิ่มขึ้น หรือให้ลดน้อยลง ก็ให้ดำเนินการได้ทั้งนี้ให้นำข้อ 2 ข้อ 3 และข้อ 4 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับคณะกรรมการสอบสวนตามวรรคหนึ่งไม่กระทบกระเทือนการสอบสวนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว”

ข้อนี้ก็เป็นที่กำหนดให้สิทธิแก่ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนในอันที่จะเปลี่ยนตัวกรรมการหรือเลขานุการใดในคณะกรรมการสอบสวน หรือคณะกรรมการสอบสวนทั้งคณะหรือตั้งเพิ่มขึ้น หรือให้ลดน้อยลงก็ได้แต่ไม่จำเป็นจะต้องชี้แจงเหตุผลที่ใช้เพียงดุลยพินิจเท่านั้น

ข้อ 8 “คณะกรรมการสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกล่าวหา

เอกสารที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวน ให้ใช้ต้นฉบับที่แท้จริง แต่ถ้ามีความจำเป็นไม่อาจนำต้นฉบับมาได้ จะใช้สำเนาที่กรรมการหรือเลขานุการในคณะกรรมการสอบสวน หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบรับรองว่าเป็นสำเนาที่ถูกต้องก็ได้”

ข้อนี้ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนว่ามีหน้าที่อย่างไรบ้าง โดยได้กำหนดเอาไว้ในวรรคหนึ่งของข้อ 8 นี้ว่าคณะกรรมการสอบสวนมีหน้าที่ในการรวบรวม พยานหลักฐานเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวหา ส่วนใน วรรคสองของข้อ 8 นี้ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับการสืบพยาน ซึ่งการสืบพยานในการสอบสวนนั้นก็มิ ปะปนอยู่ในข้อต่าง ๆ เป็นต้นว่าข้อ 8 วรรคสองซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับเอกสารที่จะใช้เป็นพยาน หลักฐานในสำนวนการสอบสวนนั้นจะต้องใช้ต้นฉบับที่แท้จริง เว้นแต่ในกรณีที่ไม้อาจจะนำ ต้นฉบับมาได้ก็อาจจะใช้สำเนาของเอกสารที่กรรมการหรือเลขานุการในคณะกรรมการสอบสวน หรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบได้รับรองว่าเป็นสำเนาที่ถูกต้องแล้วเท่านั้น

ข้อ 10 “ในการสอบสวนปากคำบุคคล ต้องมีกรรมการนั่งสอบสวนอย่างน้อยสองคน จึงจะเป็นองค์คณะทำการสอบสวนได้”

ข้อ 11 “ในการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวน ห้ามมิให้บุคคลอื่นมาร่วมทำ การสอบสวน”

ในการสอบสวน ห้ามมิให้บุคคลอื่นนอกจากผู้กำลังถูกสอบสวนปากคำอยู่เข้าฟังการ สอบสวน เว้นแต่บุคคลที่คณะกรรมการสอบสวนเรียกมาเพื่อประโยชน์ในการสอบสวน

ในการสอบสวนปากคำบุคคล ให้บันทึกถ้อยคำเป็นหนังสือแสดงชื่อ ที่อยู่ อายุ อาชีพ สัญชาติและศาสนาของผู้ให้ถ้อยคำ และชื่อของกรรมการผู้นั่งสอบสวนทุกคนไว้ด้วย เมื่อได้สอบ สนวนบันทึกถ้อยคำเสร็จแล้วให้อ่านให้ผู้ให้ถ้อยคำฟังหรือจะให้ผู้ให้ถ้อยคำอ่านเองก็ได้ เมื่อรับ ว่าถูกต้องแล้วก็ให้ผู้ให้ถ้อยคำและกรรมการผู้นั่งสอบสวนทุกคนลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานท้าย บันทึกถ้อยคำนั้น กรรมการผู้ใดมิได้ร่วมนั่งสอบสวนด้วยห้ามมิให้ลงลายมือชื่อในบันทึกถ้อยคำ นั้น ถ้าบันทึกถ้อยคำมีหลายแผ่น ให้ผู้ให้ถ้อยคำกับกรรมการผู้นั่งสอบสวนอย่างน้อยหนึ่งคน ลงลายมือชื่อไว้ทุกแผ่นด้วย ในกรณีที่ผู้ให้ถ้อยคำไม่ยอมลงลายมือชื่อ ก็ให้บันทึกเหตุนั้นไว้ใน บันทึกถ้อยคำนั้น

ในการบันทึกถ้อยคำ ห้ามมิให้ขูดลบหรือบันทึกข้อความทับ ถ้าจะต้องแก้ไขข้อความ ที่ได้บันทึกไว้แล้วให้ใช้วิธีขีดฆ่าหรือตอกเติม และให้ผู้ให้ถ้อยคำกับกรรมการผู้นั่งสอบสวนอย่าง น้อยหนึ่งคนลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกแห่งที่ขีดฆ่าหรือตอกเติม

ในกรณีที่ผู้ให้ถ้อยคำไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ ให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 9 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ข้อ 12 “เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้รับเรื่องที่กล่าวหาทั้งหมดตามข้อ 4 แล้ว ให้ คณะกรรมการสอบสวนแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาที่ปรากฏตามเรื่องที่กล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหา

ทราบรวมทั้งแจ้งให้ทราบด้วยว่าในการสอบสวนนี้ผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิที่จะได้รับแจ้งสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา และให้ถ้อยคำหรือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ตลอดจนอ้างพยานหลักฐานหรือนำพยานหลักฐานมาสู้แก้ข้อกล่าวหาได้ด้วย แล้วให้ถามผู้ถูกกล่าวหาเพียงว่าได้กระทำผิดหรือไม่อย่างไร

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำรับสารภาพว่าได้กระทำผิดจริงตามข้อกล่าวหา คณะกรรมการสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนต่อไปก็ได้หรือถ้าเห็นเป็นการสมควรที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์อันเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวนนั้นโดยละเอียดจะทำการสอบสวนต่อไปตามควรแก่กรณีก็ได้

ในกรณีที่ได้ถามผู้ถูกกล่าวหาตามวรรคหนึ่งแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้ให้ถ้อยคำรับสารภาพให้คณะกรรมการเริ่มทำการสอบสวนโดยรวบรวมพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาทั้งหมดเสียก่อน แล้วสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาเท่าที่มีให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ โดยจะระบุหรือไม่ระบุชื่อพยานก็ได้ และให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาที่จะให้ถ้อยคำหรือชี้แจงข้อกล่าวหา ตลอดจนนำพยานหลักฐานมาสู้แก้ข้อกล่าวหาได้ภายในเวลาอันสมควร

การนำสู้แก้ข้อกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาจะนำพยานหลักฐานมาเองหรือจะอ้างพยานหลักฐานขอให้คณะกรรมการสอบสวนเรียกพยานหลักฐานนั้นมาก็ได้

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ดำเนินการตามข้อนี้แล้ว ให้คณะกรรมการสอบสวนบันทึกไว้เป็นหลักฐาน”

ข้อนี้ถือได้ว่าเป็นข้อที่สำคัญ เพราะในด้านการสอบสวนในทางบริหารนั้นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดไม่มีทางที่จะรู้ว่าใครให้การเป็นพยานบ้างเหมือนในกรณีการลงโทษในทางอาญา ในศาลอาญา ทั้งนี้เพราะเป็นเรื่องลักษณะการบริหารงาน เมื่อไม่มีทางรู้ได้เพราะเหตุความจำเป็นของลักษณะงานบริหาร ก็มีปัญหาว่าทำอย่างไรจึงจะสามารถที่จะลดข้อเสียเปรียบเหล่านี้ได้ การแก้ไขปัญหานี้ในเรื่องนี้ได้แก่การที่คณะกรรมการจะต้องสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาในประเด็นต่าง ๆ ที่จะวินิจฉัยว่าจำเลยนั้นผิดหรือไม่ หน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนจึงมีความสำคัญที่จะต้องสรุปประเด็นต่าง ๆ ให้ถูกต้อง และในการวินิจฉัยนั้นจะต้องไม่ใช่ประเด็นอื่นนอกจากประเด็นที่ได้ให้ผู้ถูกสอบสวนนั้นได้ต่อสู้มาแล้วนั่นเอง

อย่างไรก็มีในข้อที่ 12 วรรคแรก ผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิที่จะได้รับแจ้งสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาและก็สามารถที่จะอ้างพยานหลักฐานหรือนำพยานหลักฐานเข้าสู้แก้ข้อกล่าวหาได้ แล้วให้คณะกรรมการสอบสวนถามผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ ส่วนในวรรคที่ 2 นั้นเป็นกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำรับสารภาพว่ากระทำผิดจริง ซึ่งพนักงาน

สอบสวนสามารถที่จะหยุดทำการสอบสวนหรือจะสอบสวนต่อไปก็ได้ถ้าจำเป็น ถ้าไม่จำเป็นก็สามารถที่จะสรุปได้เลย ส่วนในวรรคที่ 3 นั้นเป็นกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่รับสารภาพ ซึ่งในกรณีเช่นนี้คณะกรรมการสอบสวนจะต้องไปสืบพยานอื่นมาก่อนเพื่อที่จะมาสรุปประเด็นให้ได้ เมื่อสรุปเสร็จแล้วและหาพยานเรียบร้อยแล้วก็จะมาสรุปข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาฟัง แล้วผู้ที่ถูกกล่าวหาที่จะเอาจากสรุปเหล่านั้นมาเพื่อหาพยานหลักฐานมาแก้ข้อกล่าวหาต่อไป

ข้อ 22 “เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ทำการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เสร็จแล้ว ให้คณะกรรมการสอบสวนประชุมปรึกษาเพื่อทำรายงานการสอบสวนเสนอต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน โดยสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่าง ๆ พร้อมทั้งแสดงความเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัยอย่างไรหรือไม่ โดยอาศัยพยานหลักฐานและเหตุผลอย่างไร ถ้ากระทำความผิดเป็นความผิดตามมาตราใด และควรได้รับโทษสถานใด หากกรรมการสอบสวนคนใดมีความเห็นแย้ง ให้ทำความเห็นแย้งติดไว้กับรายงานการสอบสวนด้วย รายงานการสอบสวนเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการสอบสวน และให้คณะกรรมการสอบสวนทำสารบัญสำนวนการสอบสวนติดสำนวนไว้ด้วย

ในการประชุมปรึกษาของคณะกรรมการสอบสวน ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด และไม่น้อยกว่าสามคน จึงจะเป็นองค์คณะทำการประชุมปรึกษาได้ ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นประธาน ความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ทำรายงานการสอบสวนตามวรรคหนึ่ง และเสนอสำนวนการสอบสวนต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้วจึงจะถือว่าสอบสวนเสร็จ”

ข้อ 22 นี้หมายความว่าได้ผ่านขั้นตอนตามข้อ 12 มาแล้ว คือคณะกรรมการสอบสวนได้ทำการสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในข้อ 22 นี้คณะกรรมการสอบสวนก็จะทำการประชุมปรึกษาเพื่อทำรายงานการสอบสวนเสนอต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน พร้อมทั้งแสดงความเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัยอย่างไรหรือไม่ ในข้อ 22 นี้ยังให้สิทธิแก่กรรมการสอบสวนที่ไม่เห็นด้วยกับความเห็นของกรรมการสอบสวนที่มีเสียงข้างมากนั้นสามารถที่จะทำความเห็นแย้งได้ด้วยโดยให้ติดไว้กับรายงานการสอบสวนก็ได้ อย่างไรก็ตามคณะกรรมการสอบสวนที่ถูกแต่งตั้งขึ้นนั้นไม่มีอำนาจในการสั่งการ แต่ผู้บังคับบัญชาจะใช้อำนาจสั่งตามที่ได้กำหนดเอาไว้ในข้อที่ 24 ดังนี้ -

ข้อ 24 “เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้เสนอสำนวนการสอบสวนมาแล้วให้ผู้ซึ่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาตามข้อ 23 แล้วแต่กรณี พิจารณาสั่งการให้เสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำนวนสอบสวนนั้น ถ้าพิจารณาสั่งการไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ขยายเวลาได้หนึ่งครั้งเป็นเวลาไม่เกินสิบห้าวันและให้เร่งพิจารณาสั่งการให้เสร็จภายในเวลาดังกล่าว ถ้าขยายเวลาแล้วยังพิจารณาสั่งการไม่เสร็จ ให้รายงานเหตุที่ทำให้พิจารณาสั่งการไม่เสร็จนั้นต่อผู้บังคับบัญชาตามมาตรา 44 ของผู้ถูกกล่าวหาในระดับเหนือขึ้นไปภายในสามวันนับแต่วันครบกำหนดเวลาที่ให้ขยายนั้นและให้ผู้บังคับบัญชาที่ได้รับรายงานนั้นติดตามเร่งรัดการพิจารณาให้แล้วเสร็จโดยเร็ว”

กฎ ก.พ. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2518)

หลักเกณฑ์ที่มีปรากฏอยู่ในกฎ ก.พ. ฉบับที่ 10 นี้ก็เป็นเรื่องของ การอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ซึ่งมีผลสืบเนื่องมาจากกฎ ก.พ. ฉบับที่ 6 ซึ่งในกฎ ก.พ. ฉบับที่ 6 นั้นได้มีการวางพื้นฐานก่อนที่ผู้บังคับบัญชาจะส่งคือก่อนที่จะมีคำสั่งลงโทษทางวินัย เมื่อผู้บังคับบัญชาได้มีคำสั่งแล้วก็จะมีเหตุผลปรากฏอยู่ในสำนวนการสอบสวน ซึ่งถ้าหากว่าผู้ที่ถูกสั่งลงโทษทางวินัยจากผู้บังคับบัญชานั้นไม่พอใจในคำสั่งที่ได้สั่งลงโทษตนนั้นก็สามารที่จะยื่นอุทธรณ์ได้ตามหลักเกณฑ์ที่ปรากฏในกฎ ก.พ. ฉบับที่ 10 นี้ ซึ่งเป็นการอุทธรณ์ในระบบกิ่งข้อพิพาทหรือระบบกิ่งคณะกรรมการนั่นเอง เช่น -

ข้อ 1 “การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษหรือคำสั่งให้ออกจากราชการ ให้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของผู้อุทธรณ์ และให้อุทธรณ์ได้สำหรับตนเองเท่านั้น จะอุทธรณ์แทนคนอื่นหรือมอบหมายให้คนอื่นอุทธรณ์แทนไม่ได้”

การอุทธรณ์นั้นจะอุทธรณ์ได้แต่เฉพาะคำสั่งลงโทษหรือคำสั่งให้ออกจากราชการเท่านั้น คำสั่งอย่างอื่นนั้นอุทธรณ์ไม่ได้ และในการอุทธรณ์นี้ผู้อุทธรณ์จะต้องทำอุทธรณ์เป็นหนังสือลงลายมือชื่อของผู้ยื่นอุทธรณ์นั่นเอง โดยผู้อุทธรณ์นั้นจะต้องเป็นผู้อุทธรณ์ด้วยตนเองจะให้ผู้อื่นหรือมอบหมายให้ผู้อื่นนั้นทำการอุทธรณ์แทนตนไม่ได้

ข้อ 2 “เพื่อประโยชน์ในการอุทธรณ์ ผู้จะอุทธรณ์อาจขอตรวจหรือคัดรายงานการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนได้ ส่วนบันทึกถ้อยคำพยานบุคคลหรือเอกสารอื่นให้อยู่ในดุลพินิจของผู้สั่งลงโทษหรือสั่งให้ออกจากราชการที่จะอนุญาตหรือไม่ โดยให้พิจารณาตามเหตุผลและความจำเป็นเป็นเรื่อง ๆ ไป”

กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือเมื่อตนเองเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมตนเองจะต้องดำเนินการโดยตนเอง จะให้คนอื่นทำแทนไม่ได้ ส่วนข้อ 2 นั้นเป็นเรื่องการให้ความเป็นธรรมเกี่ยวกับ

การสอบสวนของคณะกรรมการผู้เสียหายสามารถที่จะคัดรายงานการสอบสวนมาพิจารณาอุทธรณ์ได้ ส่วนสำเนาบันทึกถ้อยคำพยานหรือเอกสารอื่นให้อยู่ในดุลพินิจของผู้สั่งลงโทษหรือสั่งให้ออกจากราชการว่าจะอนุญาตให้มีการคัดสำเนาได้หรือไม่ได้ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะเหตุว่าพยานบางอย่างนั้นเป็นเรื่องความลับ พยานบางอย่างนั้นไม่อยากจะเปิดเผยตัวเพราะว่ากลัวอิทธิพลของผู้ถูกสั่งลงโทษหรือผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการหรืออิทธิพลของพวกเขาฟ้อง เพราะฉะนั้นจึงให้อยู่ในดุลพินิจของผู้สั่งลงโทษหรือผู้สั่งให้ออกจากราชการในการที่จะสั่งอนุญาตหรือไม่ก็ได้

ข้อ 3 “การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดขั้นเงินเดือน ตามมาตรา 104 ซึ่งต้องอุทธรณ์ภายในสิบห้าวันนับแต่วันทราบคำสั่ง ให้อุทธรณ์ต่ออธิบดีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกลงโทษแล้วแต่กรณี

ในกรณีที่อธิบดีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้สั่งลงโทษ ให้อุทธรณ์ต่อปลัดกระทรวงผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกลงโทษ

ในกรณีที่ปลัดกระทรวงเป็นผู้สั่งลงโทษ ให้อุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีเจ้าสังกัดของผู้ถูกลงโทษ ในกรณีที่รัฐมนตรีเจ้าสังกัดเป็นผู้สั่งลงโทษ ให้อุทธรณ์ต่อนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล กรณีเช่นนี้ให้ ก.พ. เป็นผู้พิจารณาเสนอนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการ”

ข้อ 3 นี้ก็เป็นวิธีการยื่นอุทธรณ์คำสั่งลงโทษในกรณีที่เป็นโทษสถานเบา

ข้อ 7 “การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากข้าราชการ หรือคำสั่งให้ออกจากราชการ เว้นแต่ให้ออกจากราชการไว้ก่อน ซึ่งตามมาตรา 105 ต้องอุทธรณ์ต่อ ก.พ. ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่งนั้น จะยื่นหนังสืออุทธรณ์ต่อ ก.พ. โดยตรงหรือจะยื่นหนังสืออุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยอนุโลม

ผู้อุทธรณ์จะยื่นคำแถลงการณ์เป็นหนังสือหรือขอแถลงการณ์ด้วยวาจาเพื่อประกอบการพิจารณาของ ก.พ. ก็ได้ แต่ต้องยื่นหรือทำคำขอเป็นหนังสือก่อน ก.พ. พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์เสร็จ”

ข้อ 7 วรรค 3 นี้ผู้อุทธรณ์สามารถที่จะทำแถลงเป็นหนังสือยื่นต่อ ก.พ. หรือขอแถลงการณ์ด้วยวาจาเพื่อประกอบการพิจารณาของ ก.พ. ก็ได้แต่ในการนี้จะต้องยื่นหรือทำคำขอเป็นหนังสือก่อนที่ ก.พ. จะทำการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์เสร็จ คำว่า “ก่อน ก.พ. ทำการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์เสร็จ” นั้นมีปัญหาว่าเมื่อไร? ทั้งนี้เพราะเหตุว่าบางอย่างนั้น ก.พ. ได้มอบอำนาจให้ อ.ก.พ. กระทำแทนซึ่งเมื่อ อ.ก.พ. ทำเสร็จแล้วก็ถือว่าเรื่องนั้นได้เสร็จไปเลยไม่ต้องเสนอ ก.พ. อีก แต่ถ้าหากว่าเป็นเรื่องที่สำคัญเมื่อ อ.ก.พ. ทำเสร็จแล้วก็ต้องเสนอต่อ ก.พ. อีก ถ้ากรณีนี้ผู้อุทธรณ์มาขอแถลงการณ์ด้วยวาจาเพื่อประกอบการพิจารณาของ ก.พ.

หรือได้มายื่นคำแถลงการณ์เป็นหนังสือต่อ ก.พ. ในขณะที่ อ.ก.พ. พิจารณาเสร็จแล้ว แต่ว่า
ยังไม่ได้เสนอไปยัง ก.พ. กรณีอย่างนี้จะถือว่าเป็นการยื่นคำขอเป็นหนังสือก่อนหรือไม่ซึ่งจะ
เห็นได้ว่าอาจเป็นปัญหาที่อาจจะมีการถกเถียงกันได้ในทางปฏิบัติ อย่างไรก็ตามในฐานะที่ผู้เขียน
เคยรับราชการที่สำนักงาน ก.พ. ปัญหาเหล่านี้เท่าที่ทราบยังไม่เกิดขึ้นเป็นปัญหาสำคัญของ
อ.ก.พ. เลย

พระราชบัญญัติ
จัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2503

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2503
เป็นปีที่ 15 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหมเสียใหม่ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2503”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติจัดระเบียบป้องกันราชอาณาจักร พ.ศ. 2500 บรรดาบท กฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา 4 กระทรวงกลาโหมมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและรักษาความมั่นคงของราชอาณาจักร จากภัยคุกคามทั้งภายนอกและภายในประเทศ โดยจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อการรบหรือการสงคราม เพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อการปราบปรามการกบฏและการจลาจล เพื่อช่วยการพัฒนาประเทศ และเพื่อรักษาประโยชน์ของชาติในประการอื่นตามที่กฎหมายกำหนด

การใช้กำลังทหารเพื่อปฏิบัติการตามความในวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

ราชการกระทรวงกลาโหม ให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบแบบแผน

มาตรา 5 กระทรวงกลาโหมอาจตั้งคณะกรรมการ อนุกรรมการ หรือบุคคลใด เพื่อกระทำการหรือพิจารณาหรือสอบสวนกรณีใด ๆ เกี่ยวกับราชการกระทรวงกลาโหม แล้วรายงานต่อกระทรวงกลาโหมได้

มาตรา 6 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของกระทรวงกลาโหม และจะให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง เป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงก็ได้

ในกรณีที่มีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง การสั่งหรือการปฏิบัติราชการของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมอบหมาย

ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้ามีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงหลายคน ให้คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง คนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาราชการแทน

ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้ปลัดกระทรวงกลาโหมมีอำนาจในการสั่งการอนุญาต การให้อนุมัติและการปฏิบัติราชการประจำ แทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมได้

อำนาจในการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ หรือการปฏิบัติราชการประจำที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะพึงปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับหรือคำสั่งใด หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องใด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะมอบอำนาจโดยทำเป็นหนังสือให้ผู้บังคับบัญชาชั้นแม่ทัพทำการแทนในนามของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมก็ได้

มาตรา 6 ทวิ อำนาจในการสั่ง การอนุญาต การให้อนุมัติหรือการปฏิบัติราชการประจำ ที่ผู้บังคับบัญชาทหารไม่ว่าจะเป็นชั้นใด ซึ่งรองลงมาจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะพึงปฏิบัติ หรือดำเนินการตามกฎหมายใด ๆ จะมอบอำนาจโดยทำเป็นหนังสือให้ผู้บังคับบัญชาทหารตำแหน่งอื่นทำการแทนในนามของผู้บังคับบัญชาทหารผู้มอบอำนาจก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

มาตรา 7 ในตำแหน่งประจำใด ๆ ให้ผู้รักษาราชการ ผู้รักษาราชการแทน หรือผู้ทำการแทน มีอำนาจและหน้าที่ตามตำแหน่งที่รักษาราชการ รักษาราชการแทน หรือทำการแทนนั้น ๆ

มาตรา 8 กระทรวงกลาโหมมีส่วนราชการ ดังนี้

- (1) สำนักงานเลขานุการรัฐมนตรี
- (2) สำนักงานปลัดกระทรวง

(3) กองบัญชาการทหารสูงสุด

มาตรา 9 สำนักงานเลขานุการรัฐมนตรี มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการทางการเมือง มีเลขานุการรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

มาตรา 10 สำนักงานปลัดกระทรวง มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของกระทรวง มีปลัดกระทรวงเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

นอกจากนี้สำนักงานปลัดกระทรวง มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการส่วนหนึ่งส่วนใดของกระทรวง ซึ่งมีได้แยกให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการอื่นอีกด้วย

มาตรา 11 กองบัญชาการทหารสูงสุด มีหน้าที่เตรียมกำลังรบและป้องกันราชอาณาจักร มีผู้บัญชาการทหารสูงสุด เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

มาตรา 12 กองบัญชาการทหารสูงสุดอาจตั้งคณะกรรมการ อนุกรรมการ หรือบุคคลใดเพื่อพิจารณาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับแผนเพื่อรักษาเอกราชและประโยชน์แห่งประเทศชาติได้

มาตรา 13 กองบัญชาการทหารสูงสุดมีส่วนราชการ ดังนี้

- (1) กองทัพบก
- (2) กองทัพเรือ
- (3) กองทัพอากาศ
- (4) ส่วนราชการอื่น ตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 14 กองทัพบก มีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพบกและป้องกันราชอาณาจักร มีผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

มาตรา 15 กองทัพเรือ มีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพเรือ และป้องกันราชอาณาจักร มีผู้บัญชาการทหารเรือเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

มาตรา 16 กองทัพอากาศ มีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพอากาศและป้องกันราชอาณาจักร มีผู้บัญชาการทหารอากาศเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

มาตรา 17 ให้กองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ เป็นนิติบุคคล

มาตรา 18 การแบ่งส่วนราชการกระทรวงกลาโหม ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 8 และการแบ่งส่วนราชการกองบัญชาการทหารสูงสุด ตามที่กำหนดไว้ใน (1) (2) และ (3) ของมาตรา 13 ออกเป็นส่วนราชการส่วนใหญ่ ถัดลงไป และการกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการนั้น ๆ ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

การแบ่งส่วนราชการอื่น นอกจากที่กล่าวไว้ในวรรคก่อน และการกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการนั้น ๆ ให้เป็นไปตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

มาตรา 19 ให้มี "สภากลาโหม" ประกอบด้วยสมาชิก ดังต่อไปนี้

- (1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
- (2) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
- (3) ปลัดกระทรวงกลาโหม
- (4) รองปลัดกระทรวงกลาโหม
- (5) ผู้บัญชาการทหารสูงสุด
- (6) รองผู้บัญชาการทหารสูงสุด
- (7) ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารสูงสุด
- (8) เสนาธิการทหาร
- (9) รองเสนาธิการทหาร
- (10) ผู้บัญชาการทหารบก
- (11) รองผู้บัญชาการทหารบก
- (12) ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก
- (13) เสนาธิการทหารบก
- (14) ผู้บัญชาการทหารเรือ
- (15) รองผู้บัญชาการทหารเรือ
- (16) ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารเรือ
- (17) เสนาธิการทหารเรือ
- (18) ผู้บัญชาการทหารอากาศ
- (19) รองผู้บัญชาการทหารอากาศ
- (20) ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารอากาศ
- (21) เสนาธิการทหารอากาศ
- (22) นายทหารยศชั้นนายพลขึ้นไป ผู้เคยดำรงตำแหน่งหรือมีความดีความชอบ

ในราชการทหารมาแล้วซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะได้แต่งตั้งจำนวนไม่เกินสามนาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะเชิญบุคคลอื่นเข้าชี้แจงต่อสภากลาโหมเฉพาะเรื่องใดก็ได้

มาตรา 20 ในสภากลาโหม ให้

- (1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นประธาน
- (2) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นรองประธาน
- (3) ผู้ดำรงตำแหน่งในกระทรวงกลาโหม ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม กำหนด เป็นเลขาธิการและรองเลขาธิการ

มาตรา 21 สภากลาโหมเป็นที่ปรึกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในเรื่องต่อไปนี้

- (1) นโยบายการทหารทั่วไป
- (2) นโยบายการระดมสรรพกำลังเพื่อช่วยเหลือราชการทหาร
- (3) นโยบายการปกครอง และการบังคับบัญชาภายในกระทรวงกลาโหม
- (4) การพิจารณางบประมาณการทหาร และการแบ่งสรรงบประมาณของกระทรวงกลาโหม
- (5) การพิจารณาร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการทหาร
- (6) กรณีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมปรึกษา

มาตรา 22 ยกเลิก โดย พรบ. จัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2519

มาตรา 23 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม มีอำนาจกำหนดพื้นที่บริเวณใด บริเวณหนึ่งเป็นยุทธบริเวณและ หรือเขตภายในได้

มาตรา 24 เมื่อปรากฏว่าจะมีการรบหรือสถานะสงคราม หรือได้ประกาศใช้กฎอัยการศึก ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีอำนาจกำหนดส่วนราชการในกระทรวงกลาโหมและแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตลอดจนกำหนดอำนาจและหน้าที่ของส่วนราชการและเจ้าหน้าที่นั้น ๆ ขึ้นใหม่ได้ตามความเหมาะสม

เมื่อหมดภาวะการรบหรือสถานะสงคราม หรือเลิกใช้กฎอัยการศึกแล้วแต่กรณีให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พิจารณาสั่งเลิกส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ที่ได้กำหนดและแต่งตั้งขึ้นตามความในมาตรานี้

มาตรา 25 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ส.ธนะรัชต์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :— เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือปรับปรุงอำนาจและหน้าที่ของกระทรวงกลาโหมลงไปให้แน่ชัด และจัดระเบียบการใช้กำลังทหารให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ของโลก

พระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการทหาร
พ.ศ. 2521

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2521

เป็นปีที่ 33 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการทหาร

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. 2521”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2521 เป็นต้นไป

มาตรา 3 บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้ว ในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“ข้าราชการทหาร” หมายความว่า ทหารประจำการและข้าราชการกลาโหม พลเรือนที่บรรจุในตำแหน่งอัตราทหาร

“ทหารกองประจำการ” หมายความว่า ทหารกองประจำการตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร

“นักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม” หมายความว่า นักเรียนที่เข้าศึกษาในโรงเรียนของทางราชการทหารตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

มาตรา 5 ให้มีคณะกรรมการข้าราชการทหารคณะหนึ่งจำนวนไม่เกินสิบเอ็ดคน

เรียกโดยย่อว่า “กขท.” ประกอบด้วยปลัดกระทรวงกลาโหมเป็นประธาน และกรรมการซึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมแต่งตั้งจากนายทหารสัญญาบัตรประจำการ ผู้แทนกองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กรมการเงินกลาโหม กรมพระธรรมนูญ และกรมเสมียนตรา ส่วนราชการละหนึ่งคน กับนายทหารสัญญาบัตรประจำการหรือนอกประจำการ ผู้ทรงคุณวุฒิในหลักราชการซึ่งมิได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอีกไม่เกินสามคน โดยให้กรรมการซึ่งแต่งตั้งจากกรมเสมียนตราเป็นเลขานุการ

ให้กรรมการผู้แทนส่วนราชการ ซึ่งได้รับแต่งตั้งตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่งกรรมการเมื่อออกจากราชการทหารหรือเปลี่ยนแปลงตำแหน่งเดิมเมื่อมีการแต่งตั้ง

มาตรา 6 กรรมการซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมแต่งตั้งตาม มาตรา 5 ให้มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี ถ้าตำแหน่งกรรมการว่างลงก่อนครบวาระ ให้ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการแทนภายในกำหนดสามสิบวัน ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการแทนนั้น ให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะแต่งตั้งให้เป็น กรรมการอีกก็ได้

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้แต่งตั้งกรรมการใหม่ให้ กรรมการนั้นปฏิบัติหน้าที่ไปก่อนจนกว่าจะได้แต่งตั้งกรรมการใหม่

มาตรา 7 ระเบียบการประชุมของคณะกรรมการข้าราชการทหารให้เป็นไปตาม ที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

มาตรา 8 คณะกรรมการข้าราชการทหารมีหน้าที่เสนอแนะและให้คำปรึกษา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระเบียบข้าราชการทหาร แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมอบหมาย และตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 9 คณะกรรมการข้าราชการทหารมีอำนาจแต่งตั้งนายทหารสัญญาบัตร ประจำการ เป็นคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาหรือทำการใด ๆ ตามที่คณะกรรมการข้าราชการทหารมอบหมาย

มาตรา 10 การบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการทหารโดยจะให้ได้รับ เงินเดือนในขั้นใด ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 11 การแต่งตั้ง การเลื่อนหรือลดตำแหน่ง การย้าย การโอน การเลื่อนขั้น เงินเดือน และการออกจากราชการของข้าราชการทหาร ให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ คำสั่ง และระเบียบแบบแผนของกระทรวงกลาโหม

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับแก่นักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหมด้วยโดย อนุโลม

การเลื่อนขั้นเงินเดือนของทหารกองประจำการ ให้เป็นไปตามที่กระทรวงกลาโหม กำหนด

มาตรา 12 ข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ให้ได้รับเงินเดือนตามบัญชีอัตราเงินเดือนทหารท้ายพระราชบัญญัตินี้

ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ใช้อัตราเงินเดือนทหารตามบัญชีอัตราเงินเดือนทหาร หมายเลข 1 และเมื่อปรากฏว่าเงินเดือนหรือค่าจ้างทั่วไปในประเทศเพิ่มขึ้นหรือค่าครองชีพสูงขึ้น หรืออัตราเงินเดือนทหารที่ใช้อยู่ไม่เหมาะสม ก็ให้มีการปรับใช้อัตราเงินเดือนทหารตามบัญชีอัตราเงินเดือนทหาร หมายเลข 2 หรือบัญชีอัตราเงินเดือนทหาร หมายเลข 3 ตามความเหมาะสมโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา การปรับใช้อัตราเงินเดือนทหารดังกล่าว ให้มีผลเป็นการปรับขึ้นเงินเดือนของข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ที่ได้รับอยู่ตามที่กำหนดไว้โดยพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งกระทรวงกลาโหมตามไปด้วย

มาตรา 13 ข้าราชการทหารอาจได้รับเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งที่ประจำอยู่ในต่างประเทศหรือตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษ และเงินเพิ่มอื่นหรือเงินช่วยเหลือ ตามที่กำหนดโดยคณะรัฐมนตรี โดยกระทรวงการคลังหรือโดยกระทรวงกลาโหมตามที่ได้ตกลงกับกระทรวงการคลัง

มาตรา 14 ข้าราชการทหารอาจได้รับเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวตามภาวะเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 15 วินัยของข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร ข้อบังคับและระเบียบแบบแผนที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

มาตรา 16 ในระหว่างที่ยังมิได้ตราพระราชกฤษฎีกาหรือออกกฎกระทรวงตามความในพระราชบัญญัตินี้ ให้บรรดาพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งของกระทรวงกลาโหม ที่ใช้อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับคงมีผลใช้บังคับต่อไป ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 17 บรรดามติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ ระเบียบและคำสั่งของกระทรวงกลาโหม ระเบียบและคำสั่งของกระทรวงการคลัง และข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหม กับกระทรวงการคลัง ที่เกี่ยวกับเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งที่ประจำอยู่ในต่างประเทศหรือตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษและเงินเพิ่มอื่นหรือเงินช่วยเหลือของข้าราชการทหารที่ใช้อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือเป็นข้อกำหนดของคณะรัฐมนตรี กระทรวงการคลัง หรือกระทรวงกลาโหม ตามที่ได้ตกลงกับกระทรวงการคลังตามมาตรา 13 ทั้งนี้ จนกว่าจะได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิก

มาตรา 18 ให้ข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งรับราชการหรืออยู่ในกองประจำการหรือมีสภาพเป็นนักเรียนอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และยังคงรับราชการหรืออยู่ในกองประจำการหรือมีสภาพเป็นนักเรียน

อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ได้รับการปรับขึ้นเงินเดือนตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด โดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรี

มาตรา 19 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ส. ไทตระกิตย์

รองนายกรัฐมนตรี

บัญชีอัตราเงินเคอนทหารหมายเลข ๑

อันคัม ๑			อันคัม ๒		
ยศ	ชั้น	เงินเคอนบาท	ยศ	ชั้น	เงินเคอนบาท
๑. นายทหารสัญญาบัตร					
ร้อยตรี เรือตรี เรืออากาศตรี	๑	๑,๗๘๕	ร้อยโท เรือโท เรืออากาศโท	๑๑	๓,๑๗๐
	๒	๑,๘๘๕		๑๒	๓,๓๕๕
	๓	๑,๙๘๕		๑๓	๓,๕๔๐
	๔	๒,๐๘๕		๑๔	๓,๗๒๕
	๕	๒,๒๓๕		๑๕	๓,๙๑๐
	๖	๒,๓๘๕		๑๖	๔,๑๐๐
ร้อยโท เรือโท เรืออากาศโท	๗	๒,๕๓๕	ร้อยเอก เรือเอก เรืออากาศเอก	๑๗	๔,๓๑๐
	๘	๒,๖๘๕		๑๘	๔,๕๐๐
	๙	๒,๘๓๕		๑๙	๔,๖๙๐
	๑๐	๒,๙๘๕		๒๐	๔,๘๘๐
ร้อยเอก เรือเอก เรืออากาศเอก	๑๑	๓,๑๗๐	พันตรี นาวาตรี นาวาอากาศตรี	๒๑	๕,๑๐๐
	๑๒	๓,๓๕๕		๒๒	๕,๓๑๐
	๑๓	๓,๕๔๐		๒๓	๕,๕๒๐
	๑๔	๓,๗๒๕		๒๔	๕,๗๓๐
	๑๕	๓,๙๑๐		๒๕	๕,๙๔๐
พันตรี นาวาตรี นาวาอากาศตรี	๑๖	๔,๑๐๐	พันโท นาวาโท นาวาอากาศโท	๒๖	๖,๑๖๐
	๑๗	๔,๓๑๐		๒๗	๖,๓๗๐
	๑๘	๔,๕๒๐		๒๘	๖,๕๘๐
	๑๙	๔,๗๓๐		๒๙	๖,๗๙๐
	๒๐	๔,๙๔๐		๓๐	๗,๐๐๐
พันโท นาวาโท นาวาอากาศโท	๒๑	๕,๑๕๐	พันเอก นาวาเอก นาวาอากาศเอก	๓๑	๗,๒๑๐
	๒๒	๕,๓๖๐		๓๒	๗,๔๒๐
	๒๓	๕,๕๗๐		๓๓	๗,๖๓๐
	๒๔	๕,๗๘๐			
	๒๕	๕,๙๙๐			
พันเอก นาวาเอก นาวาอากาศเอก	๒๖	๖,๒๐๐			
	๒๗	๖,๔๑๐			
	๒๘	๖,๖๒๐			
	๒๙	๖,๘๓๐			

บัญชีอัตราเงินเดือนทหารหมายเลข ๑

อันดับ ๑			อันดับ ๒		
ยศ	ชั้น	เงินเดือน บาท	ยศ	ชั้น	เงินเดือน บาท
พันเอก นาวาเอก นาวาอากาศเอก อัตราเงินเดือน	๓๐	๔,๑๖๐	พันเอก นาวาเอก นาวาอากาศเอก อัตราเงินเดือน	๓๔	๕,๗๕๐
	๓๑	๔,๕๖๐		๓๕	๕๐,๒๒๐
	๓๒	๔,๕๖๐		๓๖	๕๐,๖๘๐
	๓๓	๕,๓๖๐		๓๗	๕๑,๑๔๐
พันเอก นาวาเอก นาวาอากาศเอก พิเศษ	๓๔	๕,๗๕๐	พันเอก นาวาเอก นาวาอากาศเอก พิเศษ	๓๘	๕๑,๖๔๐
	๓๕	๕๐,๒๒๐		๓๙	๕๒,๑๔๐
	๓๖	๕๐,๖๘๐			
	๓๗	๕๑,๑๔๐			
พลตรี พลเรือตรี พลอากาศตรี	๓๘	๕๑,๖๔๐	พลตรี พลเรือตรี พลอากาศตรี	๔๐	๕๒,๖๕๐
	๓๙	๕๒,๑๔๐		๔๑	๕๓,๒๔๐
พลโท พลเรือโท พลอากาศโท	๔๐	๕๒,๖๕๐	พลโท พลเรือโท พลอากาศโท	๔๒	๕๓,๗๒๐
	๔๑	๕๓,๒๔๐			
พลเอก พลเรือเอก พลอากาศเอก	๔๒	๕๓,๗๒๐			
พลเอก พลเรือเอก พลอากาศเอก ทศรองอัตราจอมพล จอมพลเรือ จอมพลอากาศ					

บัญชีอัตราเงินเดือนทหารหมายเลข ๑

อันดับ ๑			อันดับ ๒			
ยศ	ชั้น	เงินเดือนบาท	ยศ	ชั้น	เงินเดือนบาท	
๒. นายทหารประทวน						
สิบตรี จำตรี จำอากาศตรี	๑	๑,๐๐๐	-			
	๒	๑,๐๕๕				
	๓	๑,๑๑๐				
	๔	๑,๑๖๕				
	๕	๑,๒๒๐				
สิบโท จำโท จำอากาศโท			-			
สิบเอก จำเอก จำอากาศเอก	๖	๑,๒๗๐	สิบเอก จำเอก จำอากาศเอก		๘ ๑,๔๗๕	
	๗	๑,๓๔๐				๑๐ ๑,๕๗๕
	๘ ๑,๔๐๐	๑๑ ๑,๖๗๕				
		๑๒ ๑,๗๗๕				
		๑๓ ๑,๘๗๕				
			๑๔ ๑,๙๗๕			
			๑๕ ๒,๐๗๕			
			๑๖ ๒,๑๗๕			
จำสิบตรี พันจำตรี พันจำอากาศตรี	๙	๑,๔๗๕	-			
จำสิบโท พันจำโท พันจำอากาศโท	๑๐	๑,๕๗๕	-		๑๔ ๑,๙๗๕	
	๑๑	๑,๖๗๕				
จำสิบเอก พันจำเอก พันจำอากาศเอก	๑๒	๑,๗๗๕	จำสิบเอก พันจำเอก พันจำอากาศเอก		๑๕ ๒,๐๗๕	
	๑๓	๑,๘๗๕			๑๖ ๒,๑๗๕	
					๑๗ ๒,๒๗๕	
				๑๘ ๒,๓๗๕		
จำสิบเอก พันจำเอก พันจำอากาศเอก	๑๔	๑,๙๗๕	-			
	๑๕	๒,๐๗๕				
อัตราเงินเดือน จำสิบเอก พันจำเอก	๑๖	๒,๑๗๕	-			
	๑๗	๒,๒๗๕				
จำสิบเอก พันจำเอก พันจำอากาศเอก พิเศษ	๑๘	๒,๓๗๕	-			
	๑๙	๒,๔๗๕				
	๒๐	๒,๖๗๕				
	๒๑	๒,๘๗๕				
	๒๒	๓,๑๑๐				

บัญชีครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์หมายเลข ๑

ยศ	ชั้น	เงินเดือน บาท
๓. พลทหารกองประจำการและนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม		
	๑	๓๐๐
	๒	๓๒๐
	๓	๓๔๐
	๔	๓๖๐
พลทหารกองประจำการและนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม	๕	๓๘๐
	๖	๔๐๐
	๗	๔๒๐
	๘	๔๔๐
	๙	๔๖๐
๔. พลทหารประจำการ (พลอาสาสมัคร) และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม		
	๑๐	๕๐๐
	๑๑	๕๕๐
	๑๒	๑,๐๐๐
	๑๓	๑,๐๕๕
พลทหารประจำการ (พลอาสาสมัคร) และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม	๑๔	๑,๑๑๐
	๑๕	๑,๑๖๕
	๑๖	๑,๒๒๐
	๑๗	๑,๒๗๐
	๑๘	๑,๓๒๐
	๑๙	๑,๓๗๐
	๒๐	๑,๔๐๐

บัญชีอัตราเงินเดือนทหารหมายเลข ๒

อันดับ ๑			อันดับ ๒		
ยศ	ชั้น	เงินเดือนบาท	ยศ	ชั้น	เงินเดือนบาท
๑. นายทหารสัญญาบัตร					
ร้อยตรี เรือตรี เรืออากาศตรี	๑	๒๒,๑๕๕	ร้อยโท เรือโท เรืออากาศโท	๑๑	๓,๘๐๕
	๒	๒๒,๒๖๕		๑๒	๔,๐๒๕
	๓	๒๒,๓๗๕		๑๓	๔,๒๔๕
	๔	๒๒,๕๐๕		๑๔	๔,๔๖๕
	๕	๒๒,๖๑๕		๑๕	๔,๖๘๕
	๖	๒๒,๗๒๕		๑๖	๔,๙๐๕
ร้อยโท เรือโท เรืออากาศโท	๗	๓,๐๔๕	ร้อยเอก เรือเอก เรืออากาศเอก	๑๗	๕,๑๒๕
	๘	๓,๒๒๕		๑๘	๕,๓๔๕
	๙	๓,๔๐๕		๑๙	๕,๕๖๕
	๑๐	๓,๕๘๕		๒๐	๕,๗๘๕
ร้อยเอก เรือเอก เรืออากาศเอก	๑๑	๓,๗๖๕	พันตรี นาวาตรี นาวาอากาศตรี	๒๑	๖,๒๒๕
	๑๒	๔,๐๒๕		๒๒	๖,๔๔๕
	๑๓	๔,๒๘๕		๒๓	๖,๖๖๕
	๑๔	๔,๕๔๕		๒๔	๖,๘๘๕
พันตรี นาวาตรี นาวาอากาศตรี	๑๕	๔,๘๐๕	พันโท นาวาโท นาวาอากาศโท	๒๕	๗,๑๔๕
	๑๖	๕,๐๖๕		๒๖	๗,๓๖๕
	๑๗	๕,๓๒๕		๒๗	๗,๕๘๕
	๑๘	๕,๕๘๕		๒๘	๗,๘๐๕
	๑๙	๕,๘๔๕		๒๙	๘,๐๒๕
	๒๐	๖,๑๐๕		๓๐	๘,๒๔๕
พันโท นาวาโท นาวาอากาศโท	๒๑	๖,๓๖๕	พันเอก นาวาเอก นาวาอากาศเอก	๓๑	๘,๔๖๕
	๒๒	๖,๖๒๕		๓๒	๘,๖๘๕
	๒๓	๖,๘๘๕		๓๓	๘,๙๐๕
	๒๔	๗,๑๔๕			
พันเอก นาวาเอก นาวาอากาศเอก	๒๕	๗,๔๐๕			
	๒๖	๗,๖๖๕			
	๒๗	๗,๙๒๕			
	๒๘	๘,๑๘๕			